

САНЖАР ХЎЖА

ҚАДАМ

Мақсад, йўл, муваффақият

«ЁШ КУЧ»

Тошкент

2020

УЎК: 159.923

КБК: 88.53

С -30

Қадам: мақсад, йўл, муваффақият / Оммабоп нашр.
Санжар Хўжа. Тошкент: Ёш куч, 2020. – 148 б.

ISBN 978-9943-5738-5-7

«Қадам» – шунчаки тавсия ёки таржима асар эмас, у том маънода бир инсоннинг «мен»ини топгунгача бўлган узун ва машаққатли йўлнинг тафсилоти, рўбару келинган ҳолатларни изоҳловчи ҳаётий фактлар ҳамда мисоллар йиғиндиси.

Агар сиз бугун ўзингизни ўзгартирмоқчи ёки қайсидир мақсадингизга эришмоқчи бўлсангиз, ишни ушбу китоб мутолаасидан бошланг. Ишонамизки, кўнглингизнинг қайсидир бурчагидаги яширин саволларга жавоб топасиз. Қачондир тўқнаш келганингиз ва қайсидир сабаб билан сизни чекинишга мажбур қилган муаммо кўз олдингизда бўй кўрсатади. Билмаган нарсаларни айланиб ўтишмас, ўрганиб, муаммоларни ҳал қилиб, кейинги мақсад сари олға юришнинг пайти келди. Ишонинг!

Китоб ёзиш, аслида жуда масъулиятли истак. Агар у инсоннинг ўзлигини тафтиш қилиш, руҳлантиришга йўналтирилган бўлса, янада кўпроқ масъулият юклайди. Муаллиф билимдан ташқари ҳаётий тажриба, синалган муваффақиятли усуллар асосида фикрларини баён қилиши китоб қимматини янада оширади. Ушбу китоб муаллифи масъулиятни қанчалик ҳис қилди – бу ҳақда мутолаадан кейин гаплашамиз.

ISBN 978-9943-5738-5-7

© Санжар Хўжа, «Қадам», 2020.

© «Ёш куч», 2020.

МУНДАРИЖА

Кириш	7
Қадам.....	11
Орзуларингиз	14
Яшашдан мақсадингиз	20
Қадриятларингиз	44
Мақсадларингиз	51
Ижобий фикрлаш.....	77
Шахсият	93
Ижодкорлик ва ихтирочилик	107
Матонат	120
Хотима	141

Муқаддима ўрнида

Ада, ойи!

Айни дамда сизга мурожаат қилишимнинг сабаби бор. Кўнглимдан кечган гапларни ўзингизга айтолмасман, аммо қоғозга туширгим келди...

Илгари бирор қийинчилик ё муаммога дуч келсам ич-ичимдан эзилардим. Тенгдошларим, дўстларимга оиласи томонидан кўрсатилаётган эътибор, имкониятларни кўриб ўксинардим. Айниқса, улар мен эришаётган ютуқларнинг кичик бир қисмига эришиб, яқинларидан раъбатини кўришса, қалбим қаттиқ оғрир эди. Бунга баъзан сизларга билдирганман, баъзиларини эса яширганман...

Энди эса улғайдим.

Бугун сизлардан жуда миннатдорман!

Яшаш учун курашда, ҳаётда ўрнимни топишимда, ўз кучим билан оёққа тура олишимда, ўз фикр ва дунёқарашимга эга бўлишимда сизларнинг хизматингиз жуда катта экан.

Балки ўша пайтларда ҳамма шароитни яратиб берганингизда бугун мен ҳаётимда ҳеч нарсага эришолмаган ва эҳтимол, бу китобни ҳам ёзолмаган бўлардим... Аслида, гапларим кўп эди, ҳаммасини айтишим шарт ҳам эмасдир. Мени тушундингиз деб умид қиламан! Фақат Сизларга таъзим билан

раҳмат дейман!

КИРИШ

Ҳозир ўттиз бир ёшдаман. Ёзувчилик касбим эмас. Ноширликдан ҳам узоқман. Ушбу китоб дунё юзини кўриши эса, тасодиф. Дўстларим, мени яқиндан таниган-билган инсонларим доим бошимдан ўтказган кунларим ҳақида китоб ёзишим кераклигини айтишарди. Ўйлаб қолдим, дарҳақиқат, ҳар бир инсоннинг ўз ҳикояси бор. Шунинг учун ҳаёт ҳақидаги қарашларимни, фикрларимни, кузатишларимни қоғозга тўкиб, сизларга тақдим қилмоқдаман.

Ўлим тўшагида ётган ёши улў инсоннинг атрофига йиғилган фарзанд ва набираларига айтган сўнги сўзи шундай бўлибди:

– Ёш ва куч-қувватга тўлган вақтимда, дунёни ўзгартиришни ният қилар эдим. Ёшим улғайиб, сочларимга оқ тушганида, бутун оламни ўзгартиролмаслигимни тушундим. Шунда, ниятимни бироз кичрайтириб, Ватанимда ўзгаришлар қилишни ният қилдим. Лекин бу ҳам осон эмаслигини тушундим. Қариган чоғимда, бор қувва-

тимни оиламдагиларни ўзгартиришга сафарбар қилдим. Лекин, афсуски, буни ҳам эплотмадим. Мана, ҳозир ўлим тўшагида ётиб, тушундимки, дастлаб ўзимдаги камчиликларимни тузатиб, ўзимни ўзгартиролганимда эди, ўрناق бўлиб оиламни ҳам ўзгаришига сабаб бўлардим. Оиламдан оладиган илҳом ва шижоат билан Ватанимга ҳам кўпгина фойдам тегарди. Ким билсин, балки дунёни ҳам ўзгартирган бўлардим.

Ҳаммамиз ҳаётдаги турли адолатсизлигу оқибатсизликларни кўриб, баъзан одамларни ўзгартиришга ҳаракат қиламиз. Хато ва камчиликларимиз кўп бўлса-да, тузатишни аввал ўзимиздан бошламаганимиз учун ҳаракатларимиз бефойдалигидан дунёларга сиғмай қоламиз. Бу дунё бир боққа ўхшайди. Бу боққа бугунгача бизга ўхшаш миллиардлаб инсонлар кириб, айланиб, кейин чиқиб кетишган. Кимдир узоқ қолган, кимдир эса оз. Кимдир мевасидан баҳраманд бўлган бўлса, кимлардир дарахт эккан. Яна кимлардир дарахтларни кесган. Баъзилар ўзи хоҳлаган мевани тополмай, армонда кетган.

Бугун эса бу боғда сизу биз бормиз!

Боғни бузамизми ёки обод қиламизми?

Олдимиздаги неъматларни қадрлаймизми ёки узоқларда сароб бўлиб кўринган мевалар ортидан югуриб, умримизни бесамар ўтказамизми?

Балки шох-шабба, тиканлар сизга азият етказишидан хавотирда бўлсангиз керак.

Бу боққа кирганимизда ҳаммамизнинг шарт-шароитимиз турлича эди. Кимдир бой, кимдир фақир, кимдир шаҳарда бўлса, яна кимдир қишлоқда истиқомат қилади. Боғдан чиқаётганда эса ҳамманинг шарт-шароити бир хил бўлади. Боққа кираётгандаги шарт-шароитни сиз белгилолмайсиз. Лекин ҳаётингиз давомини белгилаш ўз қўлингизда. Сиз атрофингиздаги имкониятлари кенг инсонлардан ҳам юқори натижаларга, муваффақиятларга эришишингиз мумкин. Фақат олдин бунга ўзингиз ишонишингиз керак. Ишончингиз суст бўлса, оптимист бўлмасангиз кенг имкониятлар ичида ҳам турли баҳоналарга кўмилиб ўтиришингиз мумкин.

Сиз билан айнан шу, яъни сиз ва сизнинг имкониятларингиз, иқтидорингиз ҳақида суҳбатлашиш ниятидаман ва бу китоб орқали ҳаёт йўлингиз учун тамал тоши қўйишингизда кўмаклашмоқчиман. Унутманг, бу дунё боғида ёлғиз эмассиз, мен ҳам сиз билан биргаман, менинг суҳбатдош дўстим!

***Самимият билан,
Муаллиф***

Сиз билан ҳозир оддий тажриба ўтказамиз. Чап томондаги бўш саҳифа устига қўлингизни қўйиб, қалам билан кафтингиз шаклини чизинг. Кейин эса чизилган беш бармоқ ичига алоҳида-алоҳида саволлар ёзиб чиқамиз. Балки бу саволларни олдин ўзингизга бериб кўрмагандир-сиз, лекин, улар ҳар бир инсон ҳаётидаги муҳим саволлардир. Агар сиз бу саволларга чин юракдан ва холис жавоб бера олсангиз китоб ўз мақсадига эришган, сиз яшашдан мақсадингизни белгилаб олган, ўзингизга ишончингиз ортган, қизиқарли ва мазмунли ҳаёт режангизни тузган бўласиз. Қандай қилиб дейсизми, ҳозир ҳаммасини тушунтираман.

Бармоқ ичига қуйидаги саволларни ёзинг:

1-бошбармоққа: Мен кимман?

2-кўрсаткич бармоққа: Нима хоҳлайман?

3-ўрта бармоққа: Мақсадларим нима?

4-номсиз бармоққа: Нима қилишим керак?

5-жимжилоқ бармоққа: Нима учун?

Ўқишни, олийгоҳларни битиргач, деярли ҳаммамизнинг олдимизда турли саволлар кўндаланг бўла бошлайди: «Нима қилишни билмай қолдим, қайси касбни танласам экан?», «Ўқишни давом эттирайинми?», «Қайси соҳа бўйича кетганим маъқул?»

Хуллас, келажагимиз билан боғлиқ қарорлар чиқаришда иккиланиб қоламиз. Аслида, келажак ҳаётимизни танлаш унчалик қийин эмас. Агар бу борада қийналаётган бўлсангиз, билингки, ўзингизни етарли даражада танимангиз. Сизда ҳаётингиз билан боғлиқ қийиндек туюлган қарорларни осонлаштирувчи учта асосий йўналиш бор. Сиз, аввало, уларни яхшилаб билиб олинг.

- ***Орзуларингиз***
- ***Яшашдан мақсадингиз***
- ***Қадриятларингиз***

Бу уч қоида ҳаётингиз мазмунли кечишига хизмат қилади. Агарда келажакдаги орзуларингизни, яшашдан мақсадингизни ва қадриятларингизни аниқ билмасангиз, умр йўлингиз ҳам оддий, зерикарли, мазмунсиз бўлиб қолаверадди.

*Муваффақиятларим – ёшлигимдаги
орзуларимнинг бир маҳсулидир.*

Наполеон Бонапарт

ОРЗУЛАРИНГИЗ

*Дунё бугунгача кўрган катта
ютуқлар аввал бир орзу-хаёл эди. Энг
баҳайбат чинорлар ҳам аввал кичик
бир қаламча, энг катта қушлар эса
оддий тухумлар бўлган.*

Жеймс Аллен

Келажак орзуларингиз – ёлғиз қолганингизда мудом ўйлайдиган, бошқаларга айтолмайдиган ва доим шаклланиб, такомиллашиб борувчи хаёлларингиздир. Бу ҳаётда ҳамма орзуларга эришишингиз шарт эмас. Гапим сизга ғалати туйилиши мумкин. Чунки жуда кўп маротаба «Орзуларингга эриш ва бахтли бўл», деган гапларни эшитгансиз. Аслида ундай эмас. Ҳамма орзуларга эришиш ҳам ҳаётингизни зерикарли қилиб қўяди. Яшаш завқини йўқотгач, кўнгилни хуш қилишга эрмак воситалар қидира бошлайсиз. Ҳар бир инсон ҳаёти давомида қийинчиликлар билан пишиб боради. Чунки умримиз турли синовларга тўла. Орзулар эса умр йўлимиздаги қоронғи жойларни ёритиб туради. Агар ҳеч қандай орзуингиз бўлмаса, зулмат ичи-

да қолиб ўзингизни йўқотиб қўйишингиз мумкин. Орзуларни осмонингиздаги юлдузлар деб билинг. Юлдузларни қўлингиз билан тутолмай-сиз, аммо улар тунлари йўлчи юлдуз вазифасини ўтаб, ҳаётингизни ёритиб туради.

Ўқитувчи бошланғич синф ўқувчиларидан келажакда ким бўлмоқчи эканликлари ҳақида сўради ва ҳар кимни орзусига қараб баҳолашини айтди.

– Нодира, сен катта бўлганигда ким бўлмоқчисан?

– Мен шифокор бўлиб, болаларни даволамоқчиман.

– Сенга беш баҳо. Сардор, сен қайси касбни танладинг?

– Мен банкир бўлмоқчиман. Кўп пулим бўлишини хоҳлайман.

– Яхши. Сенга тўрт баҳо. Шерзод, сен ким бўлмоқчисан катта бўлганигда?

– Мен катта-катта завод-фабрикаларнинг эгаси бўлиб, минг-минглаб одамларни иш билан таъминламоқчиман. Кўп турли нарсалар ишлаб чиқариб, бутун дунёга сотмоқчиман.

Синфдаги болалар кулишибди. Ўқитувчи эса:

– Сенга уч баҳо. Дарс тугагунча, тузукроқ касбни орзу қилолсанг, сенга ҳам беш баҳо қўяман, – дебди.

Дарс тугашига оз қолганда, Шерзод ўқитувчига дебди:

– Устоз, майли, менга уч баҳо қўяверинг.
Мен орзуимдан воз кечмайман.

Ўқитувчи табассум билан жавоб берибди:

– Шерзод, орзуингдан ҳеч қачон воз кечма,
ва албатта, унга эришгин. Мен сенинг қатъи-
ятингни синаган эдим. Баҳойинг беш!

Орзуларингизни чегараламанг. Аксинча,
уларни турли хаёллар билан бойитинг. Ҳар бир
инсоннинг орзулари унинг савиясини белгилай-
ди. Орзуларингизнинг баланд ва катталиги ке-
лажакка нисбатан муносабатингиз ва дунёқара-
шингиз кенглигига боғлиқдир.

Узоқ яйловларда қўйларини ўтлатиб юр-
ган чўпондан сўрашибди: «Пуллингиз кўп бўлса
нима қилардингиз?»

Чўпон айтибди: «Барра кўк пиёз билан иссиқ
ширмай нон ердим».

Ёнидаги бошқа бир чўпондан айтибди: «Бу саволни
сўрашибди. Чўпон: «Бу дўстим айтганидан ях-
широқ яна нима бор?!» деган экан.

Баъзан катта-катта орзулар қилиш учун икки-
ланишингиз ва ҳатто чўчишингиз мумкин. Сиз ўз
куч-қувватингизни қўрқув ва хавотирларга эмас,
орзуларингизни рўёбга чиқариш ва уларни амал-
га ошириш учун сарфланг, яна ва яна ўз устингиз-

да ишланг. Билим ва қобилиятларингизни шакллантиринг. Ҳаёт ҳақида тажриба орттиринг.

Унутманг, орзуларингиз ҳаётдаги мақсадларингиз эмас.

Мақсадларга эришиш шарт. Орзулар эса ҳаётингизнинг бир ерида доим нур сочиб турсин!

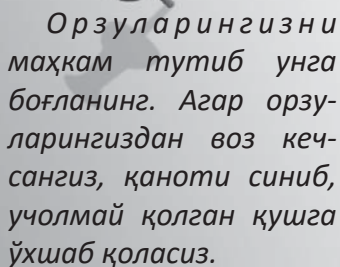
Орзу қилишда биргина қоида бор: у ҳам бўлса фақатгина сизнинг ишончингиздир. Орзуларингиз ҳақида бошқаларга – оила аъзоларингизга, яқин дўстингизга ҳам айтганингизда улар кулиши мумкин. Аҳамият берманг, ўз орзуларингизга ишонинг. Инсон қанчалик орзу қилар экан, шунча вақт яшайди. Орзу қилиш тўхтаганда, ҳаётда вақт тўхтаб, унинг мазмуни ва маъноси йўқолади.

Ота икки фарзанди – қизи ва ўғли билан ўрмонда кетиб борарди. Бироз юришгач, ўғли хархаша қила бошлабди:

– Отажон, чарчадим, илтимос, мени кўтариб олинг.

Ота эса юришдан тўхтамай:

– Ўғлим, сени кўтаролмайман, чунки мен ҳам чарчадим, – деб жавоб берибди.

Орзуларингизни маҳкам тутиб унга боғланинг. Агар орзуларингиздан воз кечсангиз, қаноти синиб, учолмай қолган қушга ўхшаб қоласиз.

Ленгстон Хюз

Бола бу гапдан хафа бўлиб, йиғлай бошлабди.

Ота жимгина тўхтабди. Ёнидаги қуриган дарахтнинг бир шохини кесиб, пичоқ билан текислабди-да, уни ўғлига узатибди:

– Ол, ўғлим, мана сенга чиройли учқур от.

Боланинг қувончдан кўзлари чақнабди.

Хурсандчилиги ичига сиғмай, чаққонлик билан «от»га миниб, «Чух, тулпорим, чух», деб югура бошлабди.

Ота бу воқеани ажабланиб кузатаётган қизалоғининг бошини силаганча, шундай дебди:

– Ҳаёт шунақа, қизим. Баъзан жуда чарчаганингда, яшашга, сени ҳаракатга ундайдиган бошқа воситалар қидирасан...

Сиз ўз орзуларингизни кенгайтиринг ва унга доим ишонинг. Чунки, ҳақиқий ишонч бу – кўринмаганига, мавҳум нарсага ишонишдир. Агарда сиз кўринмаганига ишонсангиз, ҳаётда бошқаларга маълум бўлмаган кўп нарсаларни кўрасиз.

ЯШАШДАН МАҚСАДИНГИЗ

Энг муҳими – ҳаётингиздаги йиллар эмас, шу йиллар ичида ўтган ҳаётдир.

Авраам Линколн

Ғарб давлатларида инсонларнинг ўз жонига қасд қилиш ҳолатлари кўп учрайди. Бу масала бўйича изланиш олиб борган тадқиқотчиларнинг таъкидлашича, ўз жонига қасд қилганларнинг деярли ҳаммаси моддий шароити яхши, даромади юқори, таълим савияси юксак инсонлар экан. Ўз жонига қасд қилганларнинг барчасида бир сабаб устун, яъни улар ҳаётдаги мақсадларини йўқотиши оқибатида ўлимни мақбул чора сифатида танлашган.

Бизнинг орамызда ҳам ўз олдига яшаш учун аниқ мақсад қўя олмаганлар кўп. Ҳаётимиздаги асосий муаммоларнинг сабаби ҳам балки шундандир. Чунки айнан мақсад яшаш учун куч беради. Олдинга интилишимизда далда бўлади. Йиқилганимизда қўлимиздан тутади.

Бир куни ўрмондаги ҳашаротлар елкасига сафар тугунчасини осиб йўлда кетаётган чумолини кўриб қолишибди. Ундан сўрашибди:

– Йўл бўлсин чумоливой, қаерга кетяпсан?
– Маккага кетяпман, Ҳаж қилмоқчиман, –
деб жавоб берибди чумоли.

Бунни эшитган ҳашароту ҳайвонлар қаҳ-қаҳ
отиб кулиб, шундай дебди:

– Ҳа, ўзинг кичкинагина бўлсанг, йўл эса узоқ.
Сувсизликдан, очликдан ўлиб кетасан-ку.

Чумоли эса пинагини бузмай, йўлида давом
этаркан, қатъий равишда:

– Албатта етиб бораман, мабодо ўлсам
ҳам шу йўлда ўлган бўламан, – дебди.

Яшашдан мақсад шуки, уни белгилайсиз ва то
охирги нафасингизгача шу мақсад йўлида қатъ-
ий давом этасиз. «Яшашдан мақсад қандай бў-
лиши керак?» деб ўйловчилар кўп. Аслида, ҳеч
ким сизга ҳаётдаги мақсадингизни белгилаб бе-
ролмайдди. Боиси, ҳар кимнинг мақсади турлича
ва ҳар ким ўзига хос ва ўзига мос қилиб белгила-
ши керак. Асосийси, сизда эзгуликлар ва яхши-
ликлар билан суғорилган яшаш мақсади бўлсин.

Бундай мақсад сизни ва ҳаётингизни қадрли
қилади, кўзларингиз порлаб туради. Ана шун-
да умрингиз мазмунли бўлади. Кўплаб инсон-
ларнинг ўзини бахтсиз ҳис қилиши сабаби ҳам
айнан яшаш мақсадининг йўқлигида! Хоҳла-
сангиз, кўчага чиқиб, одамларга назар ташланг.
Кўзлари учқундай ёниб турувчи инсонларни уч-
ратармикинсиз?

Кунларнинг бирида ўрмонга ўт кетибди. Ҳамма жониворлар ёнғиндан қоча бошлабди. Лекин бир чумчуқ ўрмон яқинидаги кўлдан тумшуғида сув олиб келиб ёнаётган дарахтлар устига сепармиш. Қочаётган ҳайвонлар чумчуққа қараб:

– Ҳой, қушча, нималар қиляпсан, тўкаётган сувинг нимагаям яради, юр биз билан, – дейишганида, чумчуқ уларга қараб:

– Ўрмонимиз ёняпти, менинг эса қила оладиганим фақат шу, оз бўлса-да оловни ўчиришга ҳисса қўшишдир, – дебди.

Яшаш мақсадини узундан-узун жумлалар, баландпарвоз гаплар билан белгилаш шарт эмас. Балки қисқа, лўнда, аниқ ифодаланган яшаш мақсади бўлса, кифоя. Албатта, ҳар ким ўз олдига турлича мақсадлар қўяди. Кимдир Ватанни ҳимоя қилишни, кимдир халқини иш билан таъминлашни, яна кимдир маърифат тарқатишни, бошқалар эса муҳтожларга ёрдам беришни, яна кимдир ёш авлодни тарбиялашни мақсад қилади.

Бу ёзганларим балки ҳаётдаги ғалати мақсадлардан бири бўлиб тўйилиши мумкин. Лекин сизга ғалати кўрингани билан аслида жуда муҳим ҳисобланади. Айнан шу мақсадлар ортидан келадиган эзгу ишларга минглаб инсонлар муҳтож.

Оддий ҳуқуқшунос омадсизликка учрабди. Бадавлат ва обрўли оилада улғайган бу фарзанд ота-онасининг фахри эди. Энг яхши олийгоҳда ўқиб, ҳуқуқшунослик дипломини олганди. Оиласи орқали кўплаб мартабали кишиларни танирди. Лекин, оиласи, таниш-билишларининг ёрдамисиз иш фаолиятида, ҳаётида муваффақиятларга эришишни хоҳларди. Бошида жуда қийинчиликларга дуч келди. Адвокат бўлиб қатнашган илк маҳкамасида қарши тарафдагиларнинг кучли инсонлар эканини тушуниб, қўрқа бошлади. Маҳкама ноҳақлик қилиб қарши тараф фойдасига ҳукм чиқарди.

Бу унга қаттиқ таъсир қилди, ожиз эканлигини ҳис этди. Шунда ён-атрофга қаради, ўзидан-да оғир вазиятда бўлган одамлар борлигини билди. Мазкур воқеа сабаб бўлиб, муаммонинг ечимини ўйлай бошлади. У машҳур ҳуқуқшунос бўлолмади, лекин ўзининг ҳаёт фалсафасини шакллантириб, яшашдан мақсадини белгилаб олди. Шундан сўнг халқини ва давлатини инглизлар мустамлакасидан озод қилди. Бу тарихий шахс – Махатма Ганди эди.

Қаттиқ қийинчилик ва омадсизликка учраган вақтимизда тўхтаб, ўзимизга назар солишимиз керак. Ён-атрофдаги инсонларнинг ҳаётига ўша вақт янада тўғри баҳо бера оламиз. Ана ўшанда ўзимизни тиклай олишимиз ва бошқа тарафдан

бўлса ҳам олий мақсадга эришишимиз мумкин. Ганди ўз ҳаётини тарихий муваффақият ҳикоясига айлантира олди. Махатма Ганди ҳаёт зарбасидан кейин ўзини йўқотиб қўймади, ҳаёт йўлини тўғри белгилай олди ва Ҳиндистон давлатини дунё миқёсига олиб чиқди. Унинг мақсади бутун дунёга катта таъсир кўрсатди.

Тадқиқотчилар Францияда мрамар конида ишловчилардан ўз ишлари ҳақидаги фикрларини билиш учун одам жўнатишибди. У одам биринчи ишчига яқинлашиб сўрабди:

– Нима қиялпсиз?

– Нима, кўрмаяпсанми, ажралиши қийин бўлган қоятошларни ушбу кичкина иш қуроллар билан майдалаб, раҳбар буюрганидек, бир жойга тўплайман. Унинг устига шу иссиқда терга ботиб ўлгудек ишляпман, – деб қўпол жавоб қайтарибди ишчи.

Бошқа ишчига ҳам худди шу саволни берганида:

– Қоятошлардан мрамарни ажратиб оляпман. Биламан, бу ўта оғир ва қийин иш. Лекин оилам, уй-рўзғор учун пул керак. Нима бўлганда ҳам ишим бор. Бундан ёмони ҳам бўлиши мумкин эди-ку, – дебди.

Учинчи ишчи:

– Кўриб турганингиздек, фарзандларимиз, халқимиз, Ватанимиз учун фойдали ҳисобланган бу мрамарларни ажратиб оляпман.

Аслида, ҳар учала ишчи бир хил вазифани бажараяпти, аммо ишга ёндашув, ҳаётдаги яшаш мақсади инсон руҳиятига кўтаринкилик ва ҳар бир ишдан завқ беради. Яшашдан мақсадингизни қоғозга ёзишингиз шарт эмас. Муҳими, мақсадингизга дилдан ишонишингиз; уни қалбингизга ўйиб ёзинг. Атрофга қарасангиз, ҳар нарсани фақатгина пул, мол-дунё, турли имкониятлар ва муваффақиятларга боғлайдиган муҳит бор. Аслида эса, ҳаётда энг қадр-қимматли бўлган нарса бу – тўғри мақсадлар йўлидаги машаққатлар, уринишлар, интилишлардир.

Бир ёш йигит донишманднинг ёнига келиб, ундан бахтнинг сирини нимада эканлигини сўрабди.

Донишманд йигитчага ёғ солинган бир қошиқ бериб:

– Бу қошиқни ол, ёғни тўкмай қалъани айланиб чиқ, – дебди.

Йигитча кўзини қошиқдан узмай, зиналардан чиқиб-тушиб қалъани айланиб, икки соатдан сўнг донишманднинг олдига келибди.

– Хўш, қалъа қандай экан, хоналари, боғлари сенга ёқдими? – деб сўрабди донишманд.

Йигитча уларни кўролмаганини, қалъани айланганда у бутун диққат-эътиборини қўлидаги қошиққа қаратганини айтибди. Донишманд яна шу қошиқдаги ёғ билан қалъани томоша қилиб келишини буюрибди.

Йигитча бу сафар қўлидаги ёғ солинган қошиқ билан яна айланиб, қалъада кўрган ҳамма нарсани батафсил айтиб берибди. Донишманд қараса қошиқдаги ёғ тўкилган, йигит эса буни пайқамабди. Шунда донишманд насиҳат қилибди:

– Бахтнинг сири ҳаётнинг барча чиройи ни баравар кўриш ва айна вақтда қўлингдаги ёғни тўкиб қўймаслигингдадир, – дебди.

Мақсадингизни белгилар экансиз, муҳим бир жиҳатга аҳамият беринг. Ҳозирги кунда омад ва муваффақиятларга эришиш сирлари ҳақида жуда кўп китоблар бор. Бахтга эришиш йўллари кўрсатиб берган фильмлар ҳам талайгина. Аммо улар сизнинг яшаш мақсадингизни белгилаб бермайди. Чунки улар ютуқларга эришган биргина одамни мисол қилиб кўрсатади. Уларнинг ҳийласи шу ерда. Ваҳоланки, муваффақиятга эришиш учун ҳаракат қилган минглаб инсонлар бор, улардан биргинаси маррада. Сиз эса намуна қилиб кўрсатилган бир инсонга тақлид қилиб, ортидан юрасиз, ўзлигингизни йўқотасиз, қийналасиз... Аслида, яшаш мақсадингизни қалбингизда шакллантиришингиз, ривожлантиришингиз керак. У фақатгина сизга тегишли бўлсин. Энг асосийси, бу мақсадингизга ўзингиз чин дилдан ишонишингиз лозим!

Асосан деҳқончилик билан шуғулланувчи қишлоққа қачон қурғоқчилик келса, халқ «Ёмғир дуоси» учун йиғилишар экан.

Аҳоли, узоқ пайт ёмғир ёғмай яна сувсизликдан қийнала бошлашибди ва оқсоқол олдига боришибди. Шунда ёши улуғ оқсоқол одамларга бирма-бир қараб, шундай дебди:

– Ёмғир дуоси учун тўпландингиз, шундайми?

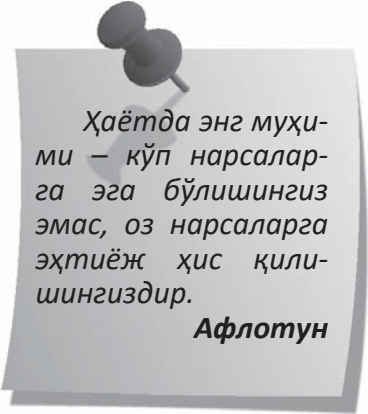
– Ҳа, – деб жавоб беришибди одамлар.

– Дуо қилсак, ҳақиқатан ҳам ёмғир ёғишига ишонасизми?

– Албатта, ишонамиз.

– Унда нега соябонсиз келдингиз?

Ўз яшаш мақсадингизга тўлиқ ишонинг ва ҳаётга зийракроқ назар ташланг. Ўйлаб кўринг, турли хориж китоблари ёки фильмларида бизга омад, муваффақият деб кўрсатилган нарсалар аслида муваффақият бўлмаса-чи? Масалан, уларнинг шундай усуллари бор: машҳур ва бой инсонларни ўрнатиб қилиб кўрсатиб, «Мана, у аввал пулсиз эди. Энди бой. Сен ҳам у каби кийин, чунки ҳамма гап имиджда. Вазифаларни, ишларни бундай бажар. Шунда омад сенга кулиб боқадимиз ва

Ҳаётда энг муҳими – кўп нарсаларга эга бўлишингиз эмас, оз нарсаларга эҳтиёж ҳис қилишингиздир.

Афлотун

бой бўласан», деб уқтиришади. Ҳар бир шаҳар, ҳатто ҳар бир қишлоқ ва ҳар бир маҳалланинг ўзига хос шарт-шароити бўлгани ҳолда, хорижликларнинг ҳамма тажрибаси ҳам бизга тўғри келмайди. Сиз бу тажрибани амалга оширганнингизда, яхши натижа олишингиз қийин. Улар айтган, улар кўрсатган кийим ва буюмларни сотиб олишга сизни «мажбурлашади». Бутун умр янги чиққан урфни кузатиб, кўринмас ип билан боғланиб қоласиз. Бу сизнинг зарарингизга, уларнинг фойдасига қўйилган тузоқдир. Сиз ўзингизга бадавлат инсон шаклини бериш учун барча буюмни олаверасиз.

Унутманг, дунё мусобақа майдони эмас! Агар ҳаёт кимўзар пойгаси бўлганида, ҳаммамиз мағлублар сафида бўлардик, тўғрими? Чунки, ғолиб битта бўлади, қолганлар эса Мағлуб.

Дунёни мусобақа майдони, ҳаётни пойга деб қараб, бир-биридан ўзишга интилиб, бундан завқ олувчилар бор. Энди ўйлаб кўринг, ким инсон деган номга лойиқ? Улар лойиқми ёки ҳаётда кимўзарга мусобақалашмайдиган, доим атрофидаги муҳтожларга ёрдам бериб, йиқилганларни қўллайдиганлар лойиқми бундай шарафга? Атрофингизга қаранг! Балки, мусобақа қилмаган, бошқалардан ўзишга интилмаган инсонлар ўз ҳаётини борича қабул қилиб, шундан завқланиб, биздан кўра ҳузурли, бахтли, хотиржам ҳаёт кечираётгандир?

Бир неча йил аввал АҚШнинг Сиэтл штатида даун синдроми билан касалланган ёшлар орасида ўтказилган олимпиадада қизиқ воқеа рўй берди. Юз метрли масофага югуриш бўйича мусобақада ақли заиф ёшлар югура бошлашди. Тўққиз иштирокчи қатнашган мусобақада бириси мувозанатини йўқотиб ерга йиқилди. Шунда ҳўнграб йиғлаётган шеригини кўрган қолган иштирокчилар бирданига тўхтаб, орқаларига қайтишди ва йиқилган шеригини ўрнидан турғазиб қўйишди. Сўнгра ҳаммалари биргаликда қўл ушлашиб, юз метрли маррадан ўтишди.

Қани, айтинг-чи, одатда кимларни ақли заиф деб атаймиз? Тафаккур қилиб кўрайлик, яшаш тарзимиз сохталикларга тўлиб-тошмаяптими? Ҳаётимиз фақат еб-ичиш, ўзимизни кўз-кўз қилишдан иборат бўлмаяптими? Бир-биримизни нега қийнаймиз, кўролмаймиз, ҳасад қиламиз, йиқилган бўлса, баттар тепкилаймиз. «Сен эмасанг, бошқалар сени эзади», деган тушунча онгимизга қачон ўрнашиб қолди?

Қадимда бир одам туясига миниб сафарга отланибди. Узоқ йўл босиб кимсасиз чўллардан ўтаётганида йўл четида очлик ва сувсизликдан қийналиб ночор аҳволда ўтирган одамни кўрибди. «Илтимос, ёрдам беринг, бир қултум бўлса ҳам сув беринг», деб ялинибди у одам.

Йўловчи ёрдам кўрсатмоқчи бўлиб туядан тушибди ва сувдонини ночорга узатаётганида ҳалиги одам катта тош билан йўловчини уриб яралабди. Кейин унинг туясига миниб, қоча бошлабди. Шунда яраланган йўловчи ортидан бақирибди: «Ҳой, майли, туя сенда қолаверсин, розиман. Фақат илтимос, бу воқеани ҳеч кимга айтма. Бўлмаса инсонлар бир-бирига ишонмай, ёрдам ҳам бермайдиган бўлиб қолади. Мен шундан қўрқяпман».

Тўхтаб, ўзимизга бир разм солайлик. Ҳаётимизни, турмуш-тарзимизни сарҳисоб қилайлик. Ҳаётимиздан мамнун бўламизми, тўғри ва завқ билан яшайпмизми? Виждонингизга қулоқ солиб кўринг-а, қаерларда хато қилаётганингизни ва уни тузатиш учун нималар қилиш кераклигини айтармикан?!

Бир кўнгли кенг аёл меҳрибонлик уйдан жажжи қизалоқ асраб олибди. Аёл унга ғамхўрлик қилиб яхши қарабди ва болалар боғчасига жойлаштирибди. Кунларнинг бирида боғчадаги бошқа болалар қизни «етимча, асранди», деб масхара қилишибди (Аслида, болаларнинг пок фитратида бундай масхаралаш одати бўлмайди, оиласидан ўрганиб қилади).

Кечки вақт қизни олгани онаси келганида, қизалоқ кўзларида жиққа ёш билан онасидан сўрабди: «Ойижон, асранди нима дегани?»

Она меҳр тўла кўзлари билан қизига қараб, шундай дебди: «Бошқа болалар каби онасининг қорнида эмас, қалбида катта бўлган деганидир, қизим». Қизалоқ қувониб кетиб онасини қучоқлабди.

Нега узоқни яқин қилувчи, оғирни енгил қилувчи турли воситалар ривожланса-да, инсонлар тобора ўзини бахтсиз ҳис қилмоқдалар? Нега инсонлараро меҳр-оқибат йўқолмоқда? Ўйлаб кўрганмисиз? Нега?

Таиландда маймунларни тутиш учун ажойиб тузоқ қўйиш усуллари бор. Узун занжирнинг бир учини дарахтга боғлаб, бошқа тарафига кокос ёнғоғи боғланади. Кокосни кичкина тешиб, ичига ширинлик қўйилади. Маймун шу ширинликнинг ҳидига келади. Қўлини зўрға кокос тешигига тикади. Ширинликни ушлаган вақти қўли мушт ҳолатида бўлгани учун ташқарига чиқаролмайди. Овчилар яқинлашганида, маймун довдираб қочолмайди. Аслида, маймунни ҳеч нарса ушлаб турмайди. У бу вазиятда ширинликни қўйиб, қўлини кичкина тешиқдан чиқариши керак эди. Лекин маймунларда очкўзлик кучли бўлгани учун камдан-кам маймунлар бу тузоқдан қутулиб қоладилар.

Бизларни ҳам тузоққа туширган ва қопқонда қолишимизга сабаб бўлаётган нарса бу зеҳнимизга ўрнашган ҳирс ва очкўзлик эмасми?

Эллик йил аввал ҳам инсонларда пул бор эди. Дўконларда эҳтиёжга етадиган ўнта маҳсулот бўларди. Одамларнинг пули эса ўнта маҳсулотнинг бештасига етарди. Яъни, эҳтиёжининг ярмини ололарди. Бугун ҳам инсонларда пул бор. Одамларнинг пули эса уларнинг юзтасига етади. Бу юзтаси эҳтиёжидан ҳам ортиқча. Лекин инсон тўймапти, эҳтиёжи бўлмаса ҳам бошқа нарсаларни ололмагани учун ўзини бахтсиз ҳис қиляпти.

Қадим замонда бир подшоҳ бўлган экан. Катта мамлакат ҳукмдори ва беҳисоб хазина эгаси бўлса-да, ўзини ҳамиша бахтсиз ҳис қиларкан. Кошонасига турли масхарабозлару созандалар келса ҳам унинг кўнглини кўтаролмас экан. Подшоҳ бир кунни дебди:

– Узоқ тоғларда бир донишманд яшайди. Уни ҳузуримга олиб келинг. Дардимга фақат у чора топиши мумкин.

Мўйсафид донишмандни олиб келишибди. Подшоҳнинг дардини эшитиб, ўйлаб кўрган донишманд:

– Шоҳим, сизни бахтли қила оладиган биргина нарса бор. У ҳам бўлса – мамлакатдаги энг бахтли одамни топиб, унинг кўйлагини мукофот эвазига олинг ва уни кийинг. Ана шунда бахтли бўлиш сирини кашф қиласиз ва бир умр ҳаловатда яшайсиз, – дебди.

Бир кийган кийимини қайта киймайдиган, минглаб кийимлари бўлган подшоҳ бу гапдан жуда ҳаяжонланибди. Мулозимларни мамлакатнинг ҳар ерига юборибди. Хизматчилар бутун давлатни айланиб суриштиради, одамлар бахтли киши деб фақат бир кишини кўрсатишибди. Мулозимлар ўша одамни топишибди. Не кўз билан кўришсаки, энг бахтли инсоннинг эғнида кийими йўқ экан...

Бугун биз беш-ўн кийимимиз бўлса ҳам, ҳузурсиз, бахтсиз яшаймиз. Балки бир-икки кийими бор, у ҳам йиртиқ-ямоқ инсонлар биздан бахтлироқдир. Лекин уларни ҳеч ким кўрмайди. Чунки кўзлар фақат мол-дунёси бор одамларни қидиради. Уларга қараб ўрнак олиш учун ҳаётни мусобақага айлантириб, кимдир йўқ бойлигини кўрсатиш учун қарз олиб шоҳона тўй қилади, яна кимдир итдан суюк қарз бўлса ҳам, керилиб уловда шаҳар кезади. Инсоннинг қадри бир парча кийиму турли матоҳлар билан ўлчанади...

Баъзилар нотўғри фикрлаб, бунини халқимизнинг урф-одати ва менталитети деб атайди. Аждодларимиз бизнинг замонларда яшашганида улар бу гапларни тан олармиди? Менимча, йўқ. Амир Темур билан ёнма-ён туриб дунёнинг катта қисмини эгаллаган оталар, турмуш ўртоғи сафарга кетганида, оила шаънинигина

эмас, мамлакатни бошқариб, бутун халқ шаънини ҳимоя қилган Бибихонимдек оналар ўз ҳаётларини бундай арзон баҳолашмаган. Ҳар бир куннинг қадрига етишган. Чунки уларнинг яшашдан мақсадлари бўлган. Орамизда ҳамма айбни замон ўзгаришида деб ҳисоблайдиганлар бор. Аслида, ўзгарган нарса замон эмас! Чунки, минг йил аввалгидек қиш ҳам ўз ўрнида, ёз ҳам, фасллар алмашишда давом этмоқда. Давр ўзгармаган. Инсонларнинг зеҳни ва савияси ўзгарган, холос!

Икки йил аввал ёз кунларида денгизда дам олиб қайтаётганимда йўл четида чалажон мушукка кўзим тушди. У бироз аввал машина оёқларини босиб кетганидан жароҳатланган ҳолатда ётарди. Ветеринарга олиб бордим, муолажа қилди. Кейин давлат ҳайвонлар қўриқхонасига топширдим. Ўша кун кечки вақт бир танишим, мендан бироз ёши кичик икки йигит вазир ўринбосари бўлиб тайинлангани ҳақида хабар етказди. «Сиз юрибсиз, мана қаранг, бошқалар нималарга эришяпти?» деди.

Унга жавобан шундай хат ёздим.

«Бу йигитларнинг мансаб ва мавқеи даражаси мендан юқорилиги аниқ. Лекин бугун бир мушук ҳаётини сақлаб қолиш менга насиб қилди. Сизнингча, бу ҳаётда қайси бири муҳимроқ?»

Бошқалар ҳаёти билан ўз ҳаётингизни солиштиришингиз оқибатида ёки калондимоғ ёки бахтсиз бўласиз. Чунки атрофингизда ҳамиша худди сиздек инсонлар бўлмайди. Ёки сиздан ёмонроқ ёки яхшироқ шароит ва ҳолатдаги инсонлар бор. Энг яхшиси, сиз ўз ҳаётингизни яшанг. Бошқаларнинг ҳаётини кузатаверсангиз, тақлид қила бошлайсиз. Шундай қилиб, турли кийим-кечак ва бошқа қимматбаҳо нарсаларни қарзга бўлса ҳам сотиб оласиз. Аслида, бахтли бўлиш учун сиз ким биландир рақобатлашингиз ёки кимгадир тақлид қилишингиз шарт эмас. Ўз ҳаётингиздаги бор нарсаларни кўринг, қадрига етинг ва ичингиздаги бахтни ҳис қилинг.

Тўғри яшаш қандай бўлади? Мен кимман? Нега мен бу дунёдаман? Вазирам нима? Мен хоҳлаган нарса аслида шуми? Нега буни қилдим? Биз кўпинча ўзимизга шу каби саволларни бермасдан яшаймиз. Ҳаётни сарҳисоб қилмай, пойгага берилиб, кимгадир тақлид қилиб, кимдандир ўзишга интилиб, бир куни ортга қараганимизда, узун деб ўйлаганимиз – ҳаёт йўлимизнинг анчасини босиб қўйган бўламиз.

Бир киши психолог ҳузурига келиб, дебди:

– Пулим, мол-дунёим бор. Ҳамма нарсам етарли. Соғломман. Оилам ва фарзандларим бор. Ҳаётимда ҳаммаси яхши. Фақат доим ўзимни бахтсиз ва ғамгин ҳис қиламан. Шу-

нинг учун ёнингизга келдим. Менга маслаҳат беринг, – дебди.

Психолог у одамга синчиклаб тикилганча дебди:

– Тўғриси, сиздаги бу ҳолатга менинг тажрибам етмайди. Йўлнинг нариги тарафига ўтсангиз, кўчма цирк келган. Кеча бориб, маза қилиб томоша қилдим. Кўнглим чигали ёзилди. Айниқса, масхарабоз ёқди. Сиз ҳам боринг, албатта, кўнглингиз ёзилади, – дебди.

Ҳалиги киши эса маъюс жавоб қайтарибди:

– Ўша масхарабоз менман...

Бошқа инсонларга бахтлироқ, чиройлироқ, бойроқ кўриниш, гап-сўздан қўрқиш оқибатида ҳаётимиз циркка, ўзимиз эса масхарабозга айланиб қолмаяпмизми? Кераксиз, зарурати бўлмаган нарсалар билан ҳаётимизни тўлдиришимиз сабаби шу эмасми?

Сиз учун энг қадрли бўлган уч нарса ҳақида ўйланг!

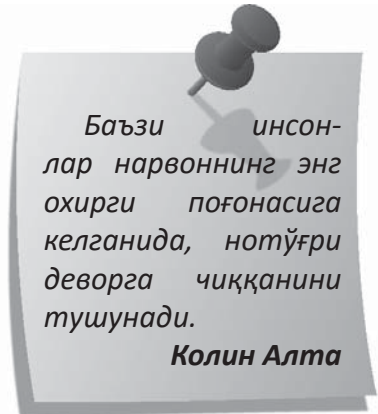
Хўш, сиз учун ҳаётда энг қадрли нарса нима?

(Умид қиламанки, уй-жой, телефон, машина ҳаёлингизга келмагандир.)

Бу ҳаётда сиз учун энг қадрлиси бу, аввало, ўзингиз бўлишингиз керак. Сиз қаерда, қачон ва кимнинг оиласида туғилишингизни танлай олмайсиз. Қаерда ва қандай ўлишингизни ҳам сиз

белгиламайсиз. Аммо қаерда ва қандай яшаш сизнинг измингизда. Уни бемақсад сарф қилинган кунлар билан тўлдириш ҳам, яшаш мақсадингиз билан ҳар дақиқасидан унумли фойдаланиш ҳам ўзингизга боғлиқ. Ўз ҳаётингизни мазмунли ўтказишга интилинг. Ўзингиз учун қадрли бўлган бир ҳаётда яшанг. Қадрлаш аввал ўзингиздан бошланади. Унутманг, ўзини қадрламаган инсонни бошқалар қадрлаши қийин. Шунинг учун аввал ўзингиздан бошланг. Хоҳлаган нарсани еб-ичиш ва кийиниш бу ўзингизни ҳурмат қилиш маъносини билдирмайди. Бошқалардан устун бўлиш ёки бошқаларни солиштириб улардан яхшироқ яшаш ҳам ўзини қадрлаш дегани эмас. Аксинча, кераксиз ва зарарли бўлган нарсалардан узоқлашиш, атрофдаги инсонлар билан меҳр-оқибатли бўлиш ўзини ҳурмат қилишнинг асосий белгиси. Агар сиз ўз-ўзингизга ҳурмат кўрсатмасангиз, вақт ўтгач аслида ўзингиз хоҳлаган ҳаётингизни эмас, одамларнинг сиздан кутган турмуш-тарзи бўйича яшашингизга тўғри келади. Ўзингизни, ҳаётингизни қадрланг ва яшашдан аниқ мақсадингиз бўлсин!

Сиз ҳаётда бахтли яшаш учун деворга нотўғри нарвонда чиқмаяпсизми? Агар ҳақиқатан ҳам бахтли бўлишни хоҳласангиз, унинг шартлари бор. Улар қуйидагилар:

Баъзи инсонлар нарвоннинг энг охирги поғонасига келганида, нотўғри деворга чиққанини тушунади.

Колин Алта

- Бошқаларга яхшилик қилмаган, мурувватли бўлмаган, хайр-эҳсонни севмаган инсон бахтли бўлолмайди.

- Дуруст ва ҳалол бўлмаган, бошқаларни алдаган инсоннинг ҳу-

зур-ҳаловати бўлмайди.

- Билимини ривожлантирмаган, дунёқарашини кенгайтирмаган, вақтини бекорчи нарсалар билан ўтказган, ишлашга иштиёқи бўлмаган, бир ишни эплотмаган киши ҳам бахтли бўлолмайди.

- Меҳр бермаган ва меҳр кўрмаган инсон бахтли бўлолмайди.

Бир аёл юмушлари билан кўчага чиқиб қарасаки, ташқарида учта нуроний отахонлар турган экан. Уларга қараб: «Бу ерларда мусофир бўлсангиз керак. Марҳамат, уйга киринг, меҳмонимиз бўлинг», дебди. Қариялар: «Хўжайинингиз уйдаими?» деб сўрашибди. Аёл: «Йўқ, у киши ишда эдилар», деб жавоб қилибди. «Унда киролмаймиз», дебди нуронийлар.

Кечки пайт уйга келган эрига аёл бўлган воқеани айтиб берибди. Шунда эри: «Уларга келганимни айт ва уйимизга таклиф қил», дебди. Аёл ташқарига чиқиб, нуронийларни

уйга таклиф қилибди. Шунда улар: «Узр, биз учаламиз бир уйга биргаликда кира олмай-миз», дебди. Аёл ажабланиб: «Нега?» деб сўраганида, улардан бири шундай дебди: «Бу кишининг исми Бойлик, бу кишиники Муваффақият, менинг исмим эса Меҳр. Сиз хўжайинингиз билан маслаҳатлашиб кўринг. Қай биримизни таклиф қиласиз?», дебди.

Аёл уйига кириб, эрига ҳаммасини айтибди. Эр бундан қувониб: «Ажойиб-ку, албатта Бойликни таклиф қиламиз. Келсин ва уйимиз бойликка тўлсин», дебди. «Нега Муваффақиятни таклиф қилмаяпмиз?» дебди аёли. Шу вақт уларнинг гапларини эшитиб турган жажжи қизлари: «Меҳрни таклиф қилайлик, отажон. Шунда уйимиз меҳрга тўларди», дебди.

Оиланинг бошлиғи «Қизимизнинг айтганини қила қолайлик. Ташқарига чиқиб Меҳрни таклиф қил. Бизнинг меҳмонимиз бўлсин», дебди. Аёл нуронийларнинг олдига бориб, Меҳрни уйга таклиф қилибди.

Меҳр уйга қадам ташлар экан, унинг икки шериги ҳам ортидан эргашибди. Шунда аёл ажабланиб дебди: «Биз Меҳрни таклиф қилгандик, сизлар ҳам кияпсизлар. Ўзингиз айтдингиз-ку, биримиз кира оламиз, деб». Шунда нуронийлардан бири шундай дебди: «Агар сиз Бойликни ёки Муваффақиятни танлаганингизда, бошқалар хонадонингизга кирмас эди.

*Аммо сиз мени – Меҳрни таклиф қилдингиз.
Мен қаерга борсам Муваффақият ва Бойлик
доим менга ҳамроҳлик қилади».*

Кўп инсонлар бахт ва омад деб ҳисоблаб, эришишга ҳаракат қилган, умрини сарфлаган нарсалар аслида нима эканини ўйлаб кўрайлик.

Бойлик – муваффақият ва бахт билан чалкаштирилувчи энг муҳим масалалардан бири. Кўп одамлар бойлик ва бахт бир нарса деб ўйлашади. Кўпроқ пул топса, ўзини муваффақиятли деб ҳисоблайди. Бироқ, асло бундай эмас.

Мол-дунё ва қимматбаҳо нарсалар – биз бирон бир нарсани хоҳлаб ва агар унга эришсак, ўзимизни муваффақиятли деб ҳисоблаймиз. Аммо бу мол-дунё бизга давомий эмас, балки ўткинчи бахтни келтиради. Аслида, инсонда мавжуд нарсаларнинг ҳеч бири унинг ўзига тегишли эмас. Эришган, қўлга киритган мол-дунёсига у фақатгина вақтинчалик қоровул, холос.

Мансаб, куч-қудрат – бу феъл-атвори мустақам пойдевор устига қурилган ва шахсияти камол топган кишилар учун бир хазинадир. Пасткаш одамлар учун фалокат воситасидир.

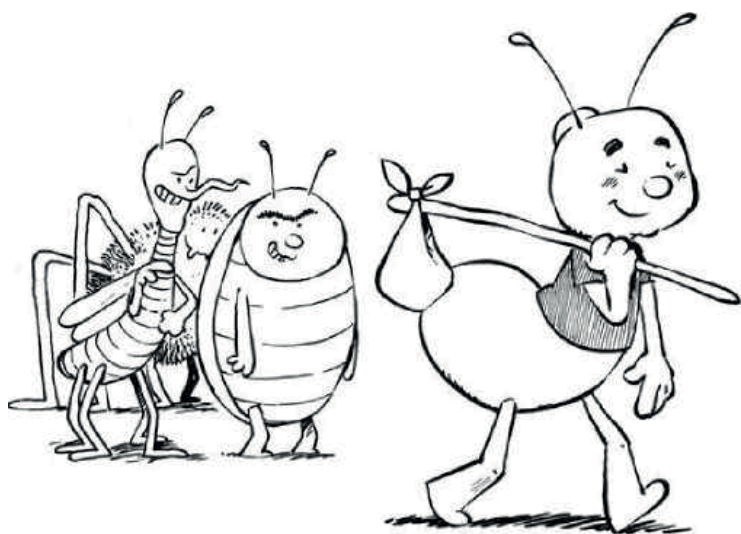
*Ўқитувчи ўқувчиларига шиширилган шарга
ҳар ким ўз исмини ёзиб келишини айтди. Эртаси
кунни ўттиз нафар ўқувчи дарсга келди.*

Синфхона шарлар билан тўлган эди. Ўқитувчи барча шарларни олиб бир-бирига аралаштирди. Кейин ўқувчиларига «Ҳамма ўз исми ёзилган шарни уч дақиқа ичида олсин», деди. Синфхона ғала-ғовур бўлиб кетди. Ўқувчилар ўз исми ёзилган шарни олишга интиларди.

Уч дақиқа ўтгач, фақатгина беш-олти ўқувчидан бошқа ҳеч ким ўз исми ёзилган шарни топа олмаган эди. Ўқувчилар нафас ростлаб олгач, бу сафар ўқитувчи: «Энди ҳар ким қўлига олган шарни исми ёзилган эгасига берсин», деди. Бир дақиқа ичида ҳар бир шар ўз эгасини топди. Шунда ўқитувчи:

– Ҳаёт ҳам ана шундай. Ҳамма ўзини, ақлини йўқотиб, ҳар нарсадан, ҳар ердан бахт қидиради. Лекин ҳеч ким бахт нимада экани тополмайди. Бизнинг бахтимиз аслида бир-биримизнинг бахтимиздадир. Бошқаларга қувонч беринг. Сизнинг бахтингиз ҳам ўзингизга албатта келади, – дебди.

Ҳаётингизни ҳузур ва мазмунга тўла ўтказиш, ҳар доим бахтли юриш учун яшашдан мақсадингиз бўлсин. Ўзингиз хоҳлаган ва ундан завқ оладиган яшаш мақсадини белгилаб, уни қўлингиздан келганича қадрланг ва ҳаётингизнинг беагига айлантинг.

*Қонунлар ва қадриятлар инсонларни
бошқаради. Инсон уларни эмас.*

Геродот

ҚАДРИЯТЛАРИНГИЗ

Дунёда ҳамма бахтли яшашни хоҳлайди. Лекин, сизни бахтли қилувчи нарсa бу ким эканлигингиз ёки нима қилганингиз эмас. Сизнинг дунёқарашингиз ва қадриятларингиздир.
Дейл Карнеги

Ҳаётда амал қиладиган қадриятларингиз бўлса, демакки, амалга оширадиган ишларингиз, ташлайдиган қадамларингиз осон бўлади. Агар қадриятларингиз, мақсадингиз, орзуингиз аниқ бўлмаса, қадам ташлашда, қарор беришда иккиланасиз. Қаерга боришни билмаслигингиз ҳаётингиздаги маънони ўғирлайди. Чунки қаерга боришни билмасангиз, маъносини, оқибатини тушунмай, дуч келган йўлдан юришингиз мумкин.

Бобо набираси Жамшид билан сайрга чиқибди. Шаҳарнинг сершовқин кўчаларида юришар экан, бобо набирасига: «Қушлар сайраяпти, эшитяпсанми?», дебди. «Йўқ эшитмаяпман», дебди Жамшид. Яна йўлларида давом этишибди. Сокин хиёбондан ўтишаркан, бобо

яна сўрабди: «Болам, қушларнинг сайрашини эшитяпсанми?» Жамшид бу сафар қуш товушларини эштаётганини айтибди.

Уйга қайтишар экан, маҳалланинг гавжум бозоридан ўтишаётганида Жамшид бобосидан: «Шаҳарнинг шовқини ичида қушларнинг сайрашини қандай эшитдингиз?» деб сўрабди.

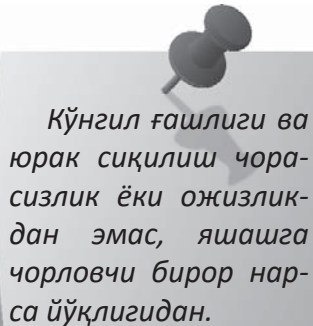
Бобо ҳамёнидан бир танга олиб, одамлар орасига отибди. Ҳамма инсонлар ерга тушиб жаранглаган тангага қарабди. Шунда бобо ўзининг қилган ишини ҳайрат билан кузатаётган неварасига қараб шундай дебди: «Қушларнинг овозига диққатимни бериб эшитдим. Ким бирон нарсага қаттиқ эътибор қаратса унга, албатта, эришади».

Қадриятларингизни англаб олмасангиз, ортидан интилганингиз пул ва мол-дунё сиз учун энг қадрлиси бўлиб қолади. Қадриятлар эса ўз қарорларингизга таъсир қилганидек, тўғри фикрлашингизга ҳам таъсир қилади. Ҳаётга нисбатан дунёқарашингизни белгилайди. Тўғрисўзлик, ҳалоллик, ишончлилик, хушмуомалалик каби сифатларни шакллантиради. Бу сифатга эга инсонлар билан бир оиладек яқин бўласиз.

Ўзбек оиласида дунёга келган фарзанд улғайиб катта бўлганида ҳам уй-жой қилиб уйланишига унинг оиласи ёрдам беради. Бу ҳолат ғарбликлар учун бироз ғалати! Англиялик қиз

Ўқишини давом эттириш учун олийгоҳ тўловлари учун оиласидан ёрдам сўрайди. Ота-онаси қизига ажратган мерос ҳисобидан ёрдам кўрсатиши мумкин, бу улар учун оддий ҳолат, биз учун эса бироз ноодатийроқ. Ёки вояга етиши биланоқ фарзандини кўчага чиқариб, «Аравангни энди ўзинг торт», дейиш ғарбликлар учун одатий ҳолат бўлса, бизга одатий эмас. Худди бизнинг қадриятлар уларга бошқача кўринганидек. Шунинг учун ғарбликларнинг қолипи, ҳаёт тарзи ва фалсафасидан бошлаб, юқорида айтганимиз – омад ҳақидаги китобларигача барча нарсалари сиз-у бизга тўғри келмайди, ҳаётимизга фойда келтирмайди. Шундай экан, ўз қадриятларингизни миллий анъаналар, маҳаллий одатлар ва диний қадриятлар асосида шакллантиришингиз керак.

Узоқ йиллар қурилиш корхонасида ишлаган ходим нафақага чиқиш учун ариза ёзибди. Раҳ-

Кўнгил ғашлиги ва юрак сиқилиш чорасизлик ёки ожизликдан эмас, яшашга чорловчи бирор нарса йўқлигидан.

Пат Месути

бари ундан нафақага чиқишдан аввал охириги бир уйнинг қурилишида бош-қош бўлишини илтимос қилибди. Ходим ноиллож рози бўлиб, қурилишни бошлабди. Одатдагидек, арзон ва сифати паст маҳсу-

лотлар ишлатиб, уйни тезгина битирибди. Битган уйнинг калитини раҳбарига топшириш учун олдига кирганида, раҳбар:

– Калит сизда қолаверсин. Бу уй сизга совға эди. Ўз уйингизни қурдингиз, – дебди.

Қадриятларни оилам ва болаларим деб қараманг. Бу хатарли. Чунки вақти келиб ўз оилангиз манфаати учун минглаб инсонларнинг зарарига осонликча рози бўлишингиз мумкин. Сиз бутун халқимизни бир оила деб қаранг. Шунда сиз атрофдаги инсонларга, қариндош, дилдош, қадрдонлар кўзи билан қарайсиз.

Ҳаётингиз давомида қуйидагиларни доим ёдда тутинг:

- Ўзингизни қандай кашф қиласиз?
- Мақсадларингизни қандай аниқлайсиз?
- Мақсадларингизга эришиш йўлида қандай қадамлар ташлайсиз?

Биринчи бўлимда сиз ҳақингизда гаплашдик. Аниқлашингиз зарур бўлган уч муҳим манбага тўхталдик.

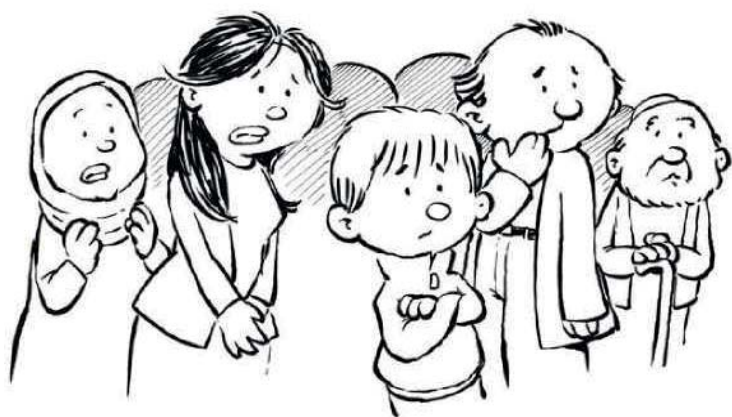
КЕЛАЖАК ОРЗУЛАРИНГИЗ – қийин дамларда сизни олдинга интилишингизга ундайди. Ёруғлик сочиб, қадамларингиз учун сизга куч беради. Унга етишиш хаёли доим қаддингизни тик тутиб юришингизга ёрдам беради. Ҳаётингизни ёритиб, совуқ кунларда иссиқлик беради. Аслида, уларнинг рўёбга чиқиши муҳим эмас.

ЯШАШДАН МАҚСАДИНГИЗ – фақатгина сизга тегишлидир. Ҳаётингизга мазмун бағишлайди, олдинга интилишга ундайди. Сизни ўзига чорлайди. Амалга оширган ишларингиздан завқланишни, мамнуният ҳиссини орттиради. Келажак билан боғлиқ режаларингизга ёрдам беради. Бутун умр ҳаётингизда муҳим ўрин эгаллайди.

ҚАДРИЯТЛАРИНГИЗ – кундалик қарорлар ва вазифаларингизни осонлаштиради. Қадриятларингизга қанчалик содиқ бўлсангиз, шунча фойда. Улар, сиз ташлаётган қадамларнинг тўғрилигини ўлчайди ва назорат қилади.

Ўзингизни бир иморат деб тасаввур қилинг. Яшашдан мақсадингиз уйнинг пойдевори, келажак орзуларингиз уйнинг томидир. Қадриятларингиз эса иккисини бирлаштирувчи пишиқ гиштин деворлардир.

Умримизга назар солсак, кучли бўронлар ичидаги битта қум заррасимиз. Сиз шундай иморатни шакллантириб қуролмасангиз, шамол қаердан эсса эссин, сизни учириб, дуч келган томонга улоқтиради.

*Мақсадларни аниқлаб олиш – тезроқ
интилишдан ҳам муҳимдир.*

Клариси Лиспектор

МАҚСАДЛАРИНГИЗ

Ёмон гумон қилувчи инсонлар фақат қоронғи туннелни кўради. Яхшиликларни умид қилувчилар туннелнинг охиридаги нурни кўради. Ҳаётга ҳақиқат кўзи билан қараганлар, туннел ва нур билан бирга келаётган поездни ҳам кўради.
Сидней Ҳаррис

Илтимос, қуйида белгиланган жойга келажакдаги мақсадларингизни ёзинг.

Келажак мақсадларингиз

Раҳмат!

Бироздан сўнг берадиган маълумотларимни ўқиганингизда, келажакдаги мақсад деб ёзганларингиз аслида мақсад эмас, ният эканлигини кўрасиз. Келажакда эришишни истаганларингиз, ниятдан келажакдаги аниқ мақсадлар кўришига ўтиши учун зарурий қоидалар бордир. Келажак мақсадларингизни белгилаётганингизда доим ушбу қоидаларга диққат қилинг. Агар ниятларингиз бу талабларга мос бўлса, у мақсадингизга айланади. Тўлиқ мос бўлмаса ният бўлиб қолаверади.

- Завқлантирувчи
- Ҳамкор
- Мантиқлилиқ
- Аниқлик
- Эришилувчи
- Ўлчовли — Вақт
- Маблағ
- Сон

ЗАВҚЛАНТИРУВЧИ. Ўз олдингизга қўйган мақсадингизга эришганингизда, интилишларимга, уринишларимга, ҳаракатларимга яраша арзийди, дейишингиз керак. Агар белгилаган мақсадингизга эришишингиз сизни хурсанд қилмаса, барча қилган хатти-ҳаракатингиз беҳуда кетган бўлади. Бошқаларга завқ берувчи мақсадлар, сизга мос келмаслиги ва сизни бахтли

қилмаслиги мумкин. Ўзингиз учун белгилаган мақсадга эришганингизда: «Ҳа, мен истаганим айнан шу эди», дейишингиз керак. Лекин, «Эҳ, шунинг учун шунча тер тўкиб овора бўлганмидим», десангиз – бу ёмон.

ҲАМКОР. Шахсий мақсадларингизни белгилаётганингизда, ўша мақсадингизга эришиш йўлида ёнингиздаги шерикларнинг фикрларини ҳисобга олмасангиз, уларни ўз мақсадингизга ҳамкор қилмасангиз муваффақиятсизликка учрайсиз. Масалан, нафақага чиққанимдан кейин табиат қўйнида яшайман, тоғ-адирлар бағрига жойлашаман, деб мақсад қиласиз. Нафақага чиққан вақтингизда оилангизга қараб: «Қани, кетдик, мана энди ҳаммамиз бориб тоғ бағрида яшаймиз», десангиз, оила аъзоларингиз бунга рози бўлмаслиги мумкин. Чунки, бу уларнинг фикри ёки нияти эмас, бу – сизнинг мақсадингиз. Шунинг учун ўз олдингизга мақсад қўяётганингизда бошқаларнинг фикрини ҳам инобатга олинг, мақсад учун ҳамкор бўлинг.

МАНТИҚЛИЛИК. Ўзингизга мақсад белгилаётганингизда унинг мантиқли эканлигига эътибор қаратишингиз шарт. Завқлантирувчи ва мантиқлилик ўртасидаги фарқ шуки, мақсаднинг завқлантирувчи бўлишидаги омил бу – ўзингиздир. Бунда сизнинг ички овозингиз,

ички ҳисларингиз, ўз ҳузур-ҳаловатингиз зарур ҳисобланади. Мантиқли бўлишда эса ташқи маълумотлар ва сабаблар муҳимдир.

АНИҚЛИК. Ниятингиз мақсадга айланишида навбатдаги қоида бу – мақсадингизнинг аниқ ва тушунарли бўлишидир. Масалан, мен келажакда катта одам бўламан десангиз, бу ерда аниқлик йўқ, мавҳумдир. Агарда, «мен мебел ишлаб чиқариш соҳасида йирик корхона очиб, раҳбар бўламан», десангиз, бунда мақсадингиз аниқ бўлади. «Келажакда хориж давлатларида ўқийман», дейиш ниятдир. «Япониядаги Осака университетиде ўқийман», десангиз ният мақсадга айланади. Ниятларнинг мақсадга айланишидаги қоидалардан бири – мақсадингиз тўлиқ таърифланган ва у етарли даражада тушунарли бўлиши, яъни аниқлик бўлиши шарт.

ЭРИШИЛУВЧИ. Агар мақсадингиз сиз эриша оладиган даражада бўлмаса, бу фақатгина орзулигича қолаверади. Мақсадга етиша оладиганингиз деганим, осонликча эришиладиган мақсадлар маъносида эмас. Албатта, баланд тепаликларни белгилаш яхши. Аммо жудаям юқори чўққиларга чиқишни мақсад қилсангиз, унга етолмай қолганингизда ўзингизни бахтсиз ва ночор ҳис қила бошлайсиз. Кейин эса тасалли бўлсин деб, заруратингиз бўлмаган матоҳлар

билан ўзингизни овутишга уринасиз, бошқалар сиз учун янада бахтли кўрина бошлайди. Эришиб бўлмайдиган мақсадлар сари интилган инсон бир оз муддатдан кейин ўзини белига боғланган таёқнинг учидаги сабзи орқасидан юрган тегирмон эшагидек ҳис қилиши мумкин.

Қадимда тегирмон тошларини айлантиришда эшакдан фойдаланиб, унинг белига бир таёқ, таёқнинг учига узун ип билан сабзи боғлашар экан. Бечора эшак сабзига етаман деб кечгача тегирмон атрофида юрар экан. Инсон табиати эса ундай эмас. Бироз муддатдан кейин, агар мақсадига ета олмаса қулоғи шалпайиб барчасидан воз кечиши мумкин. Айнан нима-ларга эришишингиз мумкинлигини ҳеч ким сизчалик билмайди барибир. Қайси мақсадларга эриша олишингизни фақатгина ўзингиз белгилай оласиз.

Америкалик 34 ёшли сузувчи Флоренс Чедвик Каталани оролларида Калифорния соҳилларигача бўлган 34 километр масофани тўхтамай сузиб ўтган илк аёл бўлишга қарор қилибди. Бунгача у Манш денгизининг икки қирғоқ орасини сузиб ўтган эди. Ёзнинг чилласида океанни совуқ ва қуюқ туман қоплаган пайтда туман шу даражада эдики, ёнидаги назоратчилар бир-бирларининг қайиқларини зўрға кўриб турарди. Флоренс акулалар ҳужуми ва

муздек сув бўлишига қарамай, ўн беш соат сузди. Ёнма-ён қайиқда сузиб келаётган унинг мураббийи ва онаси унинг қирғоққа жуда яқин қолганини айтишди. Лекин Флоренс қатъиятли ва омадли сузувчи бўлса-да, воз кечишини ва ўзини сувдан чиқаришларини сўради. Чедвик 33 километрлик масофани сузиб, қирғоққа бир километр қолганида сузишдан воз кечиш сабабини шундай изоҳлади: «Қуюқ туман сабабли қирғоқни кўрмадим. Кўрганымда, етиб олардим».

ЎЛЧОВЛИ. Мақсад белгилашда асосан уч йўналишдаги мезонлар белгиланиши шарт: вақт, макон ва сон. Қўйган мақсадингизда вақт чеклови бўлмаса, мақсад ҳақида гап очиш тўғри эмас. Чунки бирор ишни икки йилда амалга оширишингиз билан йигирма йилда бажаришингиз орасида фарқ бор. Моддий қиймат рақамлари ҳам ёзилиши зарурдир. Бу мезонларни белгиламасангиз, мақсадингиз ўз маъносидан узоқлашиб, ният бўлиб қолиб кетавериши мумкин.

Американинг Канзас Университетида бир тадқиқот ўтказиш учун битирувчи талабаларга оқ қоғозлар тарқатилди. Талабалардан ўз олдиларига қўйилган мақсадларини шу қоғозга ёзишлари сўралди. Орадан 10 йил

вақт ўтганидан кейин талабаларнинг университетдаги таълим савияси ва уларнинг 10 йилдан кейинги ҳаётда эришган муваффақиятлари солиштирилди. Натижа эса жуда ҳайратланарли эди. Дарсдаги ўзлаштиришлари жуда юқори бўлган, лекин ҳеч бир мақсадларини қоғозга ёзолмаган талабалар иш фаолиятида кўп ютуққа эришишмаганди. Дарс ўзлаштиришлари ўртамиёна бўлган, лекин мақсадларини қоғозга аниқ-тиниқ қилиб ёзган талабалар эса ҳаётда жуда катта муваффақиятга эришган эдилар.

Ҳаммамизнинг бу ҳаётда келажак учун режаларимиз ва турли хил истакларимиз бор. Ушбу ниятларни қанчалик кўп аниқлаштириб мақсадга айлантирсак, бетартиблик ва беқарорликдан қутулиб, қийин вазиятларга тушиб қолишимиз эҳтимоли шунчалик камаяди. Мазмунли ва самарали умр учун келажакда аслида нималарга эришишни истаётганимизни аниқ билишимиз керак. Буни ўзингиз уддалашингиз ва белгилашингиз лозим. Ўз ҳаётингизга ўзингиз меъмор бўлинг.

Германиялик бир профессор юртимизга сажҳатга келибди. Қадимий ерларни айланиб юриб, ҳордиқ чиқаргани бир чойхонага кирибди. Меҳмонга хизмат қилиб дастурхон туза-

ётган чойхоначига тикилиб, профессор ёнидаги таржимонига дебди:

– Бу чойхоначидан сўраб кўр-чи, бу жойнинг ривож учун кейинги 5 йилга нима режаси бор экан?

Таржимон сўрабди. Чойхоначи ажабланиб, елка қисиб, «Билмадим», дебди. Профессор яна таржимонига:

– Сўраб кўр-чи, бу меҳмондўст инсоннинг 10 йилдан кейинги ҳаёти учун нима режаси бор экан?

Чойхоначи:

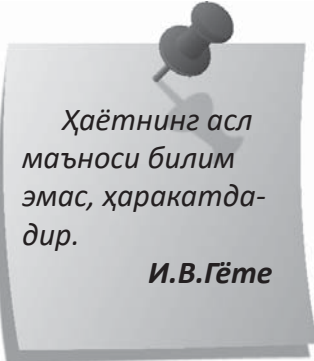
– Билмадим. Ҳа энди, яшасак кўрамиз-да, – дебди хижолат бўлиб.

– Ундай бўлса, 50 йилдан кейинга белгилаган қандай режаси бор, сўрагин-чи, – дебди яна таржимонига профессор.

– Эй, ҳеч қанақа режа-пежа йўқ. Нима олиб келай меҳмонга, ошми, кабобми, – дебди чойхоначи тажанг бўлиб.

Шунда профессор таржимонига дебди:

– Иш жойини ривож билан боғлиқ ҳеч қандай режаси бўлмаса, яخشиси, бу ерни ёпсин, – дебди.

Ҳаётнинг асл маъноси билим эмас, ҳаракатдир.

И.В.Гёте

Ҳаётимиз давомида қўлимизда мақсадларимиз ёзилган қоғозлар бўлсин.

Мақсадингиз бор бўлса, бутун диққатингиз ва кучингизни мақсадингиз йўналиши бўйича қаратиб, олдинга интиласиз.

Инсонлар ҳаётда фақатгина икки хил кўринишда яшайди.

1. Ҳаётида рўй берган воқеаларга нисбатан курашиб.

2. Мақсад белгилаб, унга эришиш учун олдинга интилиб.

Биринчи кўринишга ўз ҳаётимдан мисол келтираман.

Саккиз йилдан буён Ватанимдан узоқда, хорижда яшайман. Саккиз йил аввал ҳаётимда жиддий ташвишли кунлар бўлган эди. Моддий тарафдан ҳар нарсадан маҳрум бўлиб, устига-устак қарзлар ботқоғида қолгандим. Ўзимни қўлга олиб, ҳаммасини қайта тиклаб ва яна барчасини изига солиб аввалгисидан ҳам яхшироқ ҳолатга кела олишимга ишонардим.

Фақат, атрофимдаги инсонлар ва руҳий муҳит интилишимга тўғаноқ бўлган энг катта тўсиқ эди. Шу сабабли ҳаммасини янгидан бошлаш мақсадида узоқларга – бошқа давлатга кетдим. Кейинчалик ўйлаб қарасам, ҳаётимда янги саҳифа очишни ўз олдимга мақсад қилиб эмас, дуч келган воқеаларимга нисбатан курашишим натижасида эришган эканман.

Иккинчи кўринишга мисол.

Режиссёр Питер Жексон машҳур «Узуклар ҳукмдори» фильмини суратга олиш учун ватани Янги Зеландияда тасвир майдонларини ясатиб, тайёргарликни бошлаб юборади. Бу кино сўнги йиллардаги энг машҳур ва йирик бюджетли фильмлардан биридир. Фильмда бош қаҳрамон ролини ўйнаш кўп актёрларнинг орзусига айланди. Бош қаҳрамон Фродо образи учун кастингда икки юздан ортиқ актёрлар қатнашган эди. Режиссёр ва фильм ташкилотчилари узоқ вақт ўтса ҳам, қайси номзодни танлаш борасида аниқ бир тўхтамга келишолмади. Элайжа Вуд исмли актёр бу икки юздан ортиқ номзодлар ичида йўқ эди. Лекин, бош ролда ўйнашни астойдил хоҳлаб, ўзига мақсад қилиб қўйди. У ғаройиб бир йўл тутди. Аввал «Узуклар ҳукмдори» китобини ўқиб чиқди. Кейин эса асарнинг бош қаҳрамонига мос либослар топиб, бир тасвирчини ижаралади. Фродо образидан парчалар ўйнаб, суратга туширди. Қайд қилинган «фильм»ни Янги Зеландияга, Питер Жексонга юборди. Натижада, ўша вақтгача тилга олса арзигулик бирор фильмда ўйнамаган Элайжа Вуд бош ролга муносиб кўрилди.

Мана икки мисол. Мен, ҳаёт тўлқини келиб урилганида чўкмаслик учун тўлқин йўналиши-

да суздим, дейишим мумкин. Элайжа Вуд бўлса, аниқ бир мақсад қўйиб, шу бўйича тўғри қадамлар ташлади. Агар ўша икки юздан ортиқ номзоднинг ичида орамиздаги инсонлар бўлганида, «Ноҳақлик бўлди, таниш-билишчилик қилинди, соққам ёки «танкам» бўлганида мен бу ролни ўйнаш нари турсин, фильмга ўзим режиссёрлик қилардим», деб минғирлаб юрарди.

Цирклардаги баҳайбат филлар қандай ўргатилишини биласизми? Жуда оддий. Филни кичик ва кучсизлигида ерга қозиқланган занжирга боғлашади. Бу вақтда фил қанчалик уринса ҳам, чиранса ҳам занжирни узолмайди. Қозиқни ҳам ердан қимирлатишга кучи етмайди. Бора-бора кучсизлигини тушуниб, ўзини уринтирмай қўяди. Вақт ўтиб фил катта бўлгач кучли бўлса ҳам, ўша кичкина бўлиб кўринган занжирни узишга ва қозиқни суғуришга кучи етмаслигини ўзига сингдиргани учун, шу ҳолатга кўникиб, ҳаракат ҳам қилмай қўяди.

Кўплаб ақлли инсонлар ўз зеҳнларининг кучини чегара ва деворлар билан тўсиб қўйганлар. Уларга ҳамма нарса қийиндек кўринади. Бирор нарсага эришиш учун пул, таниш-билиш ёки бошқа сабаблар керак, деб ҳисоблайди. Ўзларининг фикрларига циркдаги фил мисоли асир бўлиб яшайди. Ўзлари чизган чегарадан нарига асло ўтолмайди.

11 ёшли япон боланинг ҳаётдаги орзуси дунёга машҳур курашчи бўлиш экан. Лекин бир фалокатга учраб чап қўлини бутунлай йўқотибди. Шунда у ўша орзусидан воз кечибди. Ахир бир қўл билан қанақасига курашчи бўлади? Шундай бўлса ҳам, оиласи уни бўш юрмасин деб Япониянинг машҳур дзюдо кураш устасига шогирдликка берибди. Устози болага бир қўл билан рақибини қулатиш услубини ўргатибди. Бола бу усулни тинмай машқ қилиб пухта ўрганиб олибди.

Кунларнинг бирида устози:

– Яқинда кураш бўйича мусобақа бўлади. Сен унда қатнашасан, – деганида бола ажабланиб:

– Мусобақами? Бир қўл билан қандай қатнашишим мумкин? – деб ҳайратланибди.

– Сенга ишонаман, ўрганган усулинг билан бемалол қатнаша оласан, – дебди устози.

Вақти келиб мусобақа бошланибди. Устози болага:

– Ўзингга ишон, сен ўша билган усулингдан фойдалан, – дея далда берибди.

Бола кураш майдонига тушиб рақибларини қисқа вақтда бирма-бир ерга қулатаверибди. Тезлик билан финалга кўтарилибди.

Устози яна унга:

– Услубингдан фойдалан, албатта ютасан, – деб такрорлабди.

Кураш майдонига Японияда донғи кетган курашчи чиқибди, қараса, қаршисида муштум-дек келадиган ва устига-устак бир қўли йўқ бола турибди. Уни менсимаган бўлиб кулиб ёнига яқинлашган экан, нима бўлганини тушунмаёқ, ўзини ерда чалпак бўлиб ётганини кўрибди. Болакай мусобақанинг ғолибига айланаибди. Устоз-шогирд қувонч ва ҳаяжон билан совринни қўлга киритиб уйга қайтишар экан, бола устозидан сўрабди:

– Устоз, мен бунга қандай эришдим? Машқ қилиб, дўстларим билан кураш тушганимда, улар кўнглим ўксимаслиги учун йиқилиб беряпти деб ўйлардим. Лекин мана, ҳозир чемпион бўлдим. Сабаби нимада?

Устози жилмайиб шундай дебди:

– Сенда уч сир бор. Биринчиси – сен машҳур курашчи бўлишни ўз олдингга аниқ мақсад қилиб қўйгандинг. Иккинчиси – курашда энг қийин бўлган чирпирак қилиб қулатиш усулини тўлиқ ва мукамал ўргандинг. Тўғриси, мен ҳам бу даражада эплломайман. Учинчиси эса – сенинг бу усулингга қарши биргина ҳимоя йўли бор. У ҳам бўлса бу усулни қўллаганнинг чап қўлидан тутиши.

Ўз мақсадларингизни тўғри ва аниқ белгиласангиз, ўша вақтда ҳатто сизнинг камчилик ва нуқсонларингиз ҳам халақит бермайди. Аксин-

ча, чап қўли йўқ курашчи каби сизнинг камчилигингиз мақсадингизга эришиш йўлида фойдангизга хизмат қилиши мумкин.

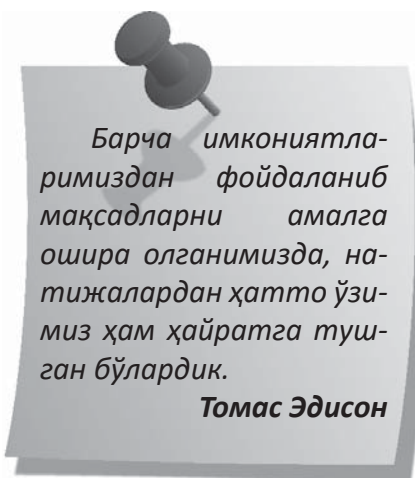

Ҳаётингиздаги энг катта тўсиқ бу – сизнинг бир-бирига икки томчи сувдай ўхшаш одатий турмуш тарзингиздир. Ўз устида доим ишлаб, қобилиятларини шакллантириб, билимларини ривожлантира олмайдиган одам ўрни йўқ одам деганидир. Шакланмаслик ва ривожланмаслик бу ҳаёт жараёнидан узоқлашиш, қолиплаган бир муҳитда яшаш, муваффақиятларни четга суриш, ўз инсонлик қадрини йўқотиш деганидир.

Бундан ўн беш йил бурун пахта мавсумига ҳашарга борганимизда, қишлоқ аҳолиси, «Ҳашарчилар келган икки ой биз учун жуда мазмунли бўлади. Кейин эса яна бир хил зерикарли ҳаёт бошланади», деган эди.

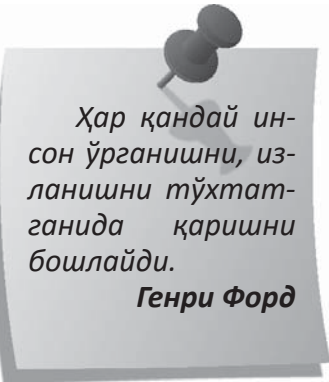
Бугунги кунда уларнинг турмуш тарзи айнан ўша ҳолатда давом этаётгандир. Бунга шубҳам йўқ. Ҳолбуки, беҳуда ўтказётган вақтини фойдаланаётган телефон ва интернетларидан турли хориж тилларини ўрганишга сарфлаши мумкин. Янги-янги изланишлар учун жуда кўп вақти ва имконияти бордир. Узоқ қишлоқларда яйловда қўй боқаётган боланинг ҳар йили биттадан тил ўрганишига ким ёки нима халақит беради? Биргина инглиз тили луғат китоби етарли бунинг учун. Яйловдаги боладаки имконият бор экан, сиз кенг имкониятлар ичида ўн баробар, юз баробар ўз устингизда ишлашдан асло эринманг. «Вақт йўқ», деб ўзингизни алдайсиз. Вақт эмас, интилиш ва ҳаракат қилиш учун хоҳиш йўқ, аслида.

Ўқитувчи дарс вақтида катта бир шиша идишни столнинг устига қўйиб талабаларга:

Барча имкониятларимиздан фойдаланиб мақсадларни амалга ошира олганимизда, натижалардан ҳатто ўзимиз ҳам ҳайратга тушган бўлардик.

Томас Эдисон

Ҳар қандай инсон ўрганишни, изланишни тўхтатганида қаришни бошлайди.

Генри Форд

– Мана ҳозир сизлар билан тажриба ўтказамиз, – дебди.

Кейин халтадан йирик тошларни олиб шиша идишнинг ичига устма-уст жойлаштирибди. Бошқа тош сиғмайдиган даражага келганида, ўқитувчи: «Идиш тўлдими?», деб сўрабди. Ҳамма талабалар: «Ҳа, тўлди», дейишибди. «Тўлди деб ўйлайсиз, шундайми?» деб ўқитувчи идиш ичига майда шағал тошларни солиб идишнинг энг тепасигача тўлдирибди. Идишни чайқатган экан, тошлар жой-жойига тушибди. Ўқитувчи яна сўрабди: «Тўлдими?» Талабалар бу сафар иккиланиб: «Йўқ, тўлмаганга ўхшайди», дейишибди. Ўқитувчи: «Тўғри», деб, бир қоп қумни олиб идишнинг ичига солибди. Қум идишнинг ҳамма бўш қисмини эгаллабди. Ўқитувчи яна сўрабди: «Тўлдими энди?» Талабалар яна бир овоздан: «Тўлмади», дейишибди. Ўқитувчи: «Тўппа-тўғри», деб челақда турган сув билан идишнинг ичини тўлдирибди. Шундан кейин ўқитувчи: «Мана энди тўлди. Бу тажрибамиздан сиз қандай хулоса олдингиз?» деб талабаларга юзланибди.

Бир талаба:

– Кундалик режамиз қанчалик тўла бўлса ҳам, ҳар доим фойдали бошқа ишлар учун вақт топса бўлади, – дебди.

Ўқитувчи талабанинг сўзларини шундай давом эттирибди:

– Тўғри, лекин айтмоқчи бўлганим фақатгина бу эмас. Агар катта тош бўлақларини энг бошидан идишга қўймасангиз, кейин умуман қўёлмайсиз.

Сиз ўзингизга савол бериб сарҳисоб қилинг, сиз учун ҳаётдаги йирик тош бўлақлари нималар? Уларни биринчи бўлиб идиш ичига жойлаяпсизми? Ёки идишни сув ва майда қумлар билан тўлдириб катта тошларга жой қолдирмаяпсизми?

Афсуски, изланишдан тўхтаганимиз учун кўпчилигимиз йигирма ёшда қаришни бошлаймиз. Бутунлай қотиб қолганимиз учун ўттиз ёшда ўламиз. Етмиш ёшимизда танамизни кўмишади. Ҳаттоки бир аср аввал боболаримиз билим олиш учун юзлаб километр масофани отда босишган бўлса-ю, бугунги даврда уйда ўтириб дунёдаги барча тилларни ўргана оладиган вазиятда ҳеч бўлмаса учта тил билмаслигингиз – сизнинг камчилигингиздир. Ҳаётингизда янги изланишлар қилинг. Бир хил давом этаётган турмуш тарзингизга мазмун бағишлаш ўзингизга боғлиқ.

Икки киши ўрмонда дарахт кесаётган эди. Биринчи одам саҳар уйғониб дарахтларни кесишни бошлар, бир дарахтни қулатиб, ортидан бошқа дарахтни кесар экан. У кун бўйи дам олишга ҳам, тушлик вақти овқатланишга ҳам вақт ажратмасдан тинмай ишлар экан. Кечки вақт дўстидан бир-икки соат ўтгач, ишини тўхтатар экан. Иккинчи йигит эса иш давомида бир оз дам олар, кун қорая бошлаганида уйига кетар экан. Шу ҳолатда бир ҳафта ишлаганидан сўнг, улар қанча дарахтни кесганини ҳисоблай бошлашибди. Санашса, иккинчи одам анча кўпроқ дарахт кесибди. Биринчи одам аччиқланиб:

– Қандай қилиб ахир? Мен кўпроқ ишладим. Сендан олдин иш бошлаб, сендан кейин тугатган бўлсам. Лекин сенинг кесган дарахтларинг кўпроқ. Бунинг сирини нимада? – дебди.

Шунда иккинчи одам жилмайиб:

– Ҳеч қандай сир йўқ. Сен тинмай ишлаётганингда, мен нафас ростлаб болтамни чархладим. Ўткир болта билан камроқ куч сарфлаб, кўпроқ дарахтлар кесдим, – деб жавоб қайтарибди.

Ўз устимизда ишлашимиз бу ишимиз самардорлиги, билимимиз ривож учун болтани чархлаш деганидир. Ҳаётда ўз устингизда ишлаб, камчиликларингизни бартараф қилиш учун ўз мақсадларингизни қўйидаги йўналишларни ҳисобга олган ҳолда белгилашингиз керак.

- Соғлиқ.
- Алоқалар.
- Маблағ.
- Ҳаётдаги режалар.
- Ривожланиш.
- Иш.
- Турмуш ҳаёти.
- Соғлиқ: ёмон одатлар, саломатлик тартиби, вазн ва бошқалар.
- Алоқалар: оила, қариндош-уруғ, дўстлар, танишлар билан қиладиган ўзаро муносабатлар ва уларга ажратиладиган вақт.
- Маблағ: топиладиган пул маблағи ва қилинадиган харажатлар.
- Ҳаёт режалари: вақт режаси, кайфият бошқаруви ва кундалик режалар.
- Ривожланиш: иқтидор, қобилият, имкониятларни ривожлантириш ва келажакда юқори поғоналарга чиқишга ёрдамчи бўладиган билим ва малакаларга эга бўлиш.

- Иш: иш фаолияти билан боғлиқ режалар, эришишга интилинаётган мавқеи, фаолият қилинадиган йўналиш, нафақага чиқиш учун режаланган ёш.
- Турмуш ҳаёти: турмуш қуриш, қизиқишлар, ўзи учун ажратиладиган вақт, завқланиб яшаш учун қилинадиган ишлар.

Мақсадлар ҳаётингизнинг ҳар жиҳатдан шаклланиши ва ривожланиши учун жуда муҳимдир. Оқ қоғоз ва қалам олиб ҳеч ким сизни безовта қилмайдиган қулай муҳитда қайта-қайта келажак мақсадларингиз ҳақида ўйланг. Ўйлаган ҳар бир фикрингизни ёзинг. Молиявий мақсадлар, шахсий мақсадлар, муносабатларга оид мақсадлар, соғлиқингиз билан боғлиқ ва бошқа мақсадлар. Барчасини, ҳаётингиздан ўтган нимаики бўлса, ҳаммасини ёзинг. Тугатганингизда, қарасангиз, қоғозга кўпгина мақсадлар ёзган бўласиз. Улар орасида энг муҳим бўлганларини ажратинг. Мақсадларингиз сиз эришадиган даражада бўлиш билан бирга, сиз ўз устингизда ишлаб, ўрганишингиз керак бўлган ҳунар ва билимларни талаб қилувчи қийинчиликда бўлиши керак. Эриша олмайдиган ўта мураккаб мақсадларни қўйишингиз оқибати сизда умидсизлик, тушкун кайфият ва ўзингизга бўлган ишончсизликни келтириб чиқаради. Эъ-

тибор беринг: олдингизга қўйган мақсадларингиз қийин ва эришиладиган бўлиши зарур.

Ҳар бир мақсадингиз учун «Нега бу мақсадни танладим? Бундан менга нима фойда бор?» деган саволни беринг. Мақсадингиз самарали ва фойдали бўлишига аниқ эътибор қаратинг.

Биринчи бўлимда биз сиз билан ўзлигингиз ва ҳаёт фалсафангиз, яшашдан мақсадингиз, орзу-хаёлларингиз ва қадриятларингиз ҳақида суҳбат қурдик. Иккинчи бўлимда эса келажагингиз ҳақида гаплашдик. Мақсадларингизни қандай белгилайсиз, ниятлар мақсадга айланиши учун қайси қоидаларга мос бўлиши керак?

Учинчи ва охириги бўлимга келдик. Бу бўлимда сиз ва келажагингизга олиб борувчи йўл ҳақида суҳбат қурамыз.

Хўш, бу мақсадларни қандай амалга оширасиз?

Бу ҳаётда муҳим бўлган нарса кимдандир устун бўлиш ёки кимдандир ўзиб кетиш эмас. Муҳими, ҳам ўзингизга, ҳам жамиятга, ҳам табиатга фойдали бўлган бахтли ва завқли бир умр кечиришдир. Сиз ва келажагингиз орасидаги йўл нузли бўлиши учун тўрт асосий талабни бажаришингиз керак. Агар сиз уларни тўғри ва тартибли бажара олсангиз, йўлингиз доим ёруғ ва ойдин бўлади. Улар сизни ҳар йиқилганингизда қўлингиздан түтиб, қўллаб юради. Мен улар ҳақида тўхталиб ўтаётганимда, ҳар бири

учун алоҳида ўзингизга ўзингиз савол беринг:
«Бу менда қанчалик бор?»»

Мақсадларингизга олиб борувчи йўлда юриш вақтида қуйидаги босқичлардан ўтасиз:

Ҳар босқичнинг уч илдизи бор. Ўз мақсадларингизга эришишда уларни бажаришингиз шарт бўлган асосий талаблардир. Ҳаётда билим, муомала ва уддабуронлик каби хислатларнинг жуда фойдали ўрни бор. Фақат улар мақсадингизга эришиш учун қўшимча фойда келтиради. Мақсадга эришиш йўлида энг асосийси улар эмас. Кейинги саҳифаларда энг асосий хислат ва сифатларга тўхталамиз. Ҳар бири учун «Бу менда қанчалик бор?» деб сўраганингизда, жавобингиз қониқарли бўлмаса, ўз устингизда ишлаб, ўзгаришингизга тўғри келади. Ўзгаришлар ҳақида халқимизда: «Сут билан кирган жон билан чиқади», деган мақол бор. Сиз бу мақолни қандай тушунасиз? Инсон ёмон феълини ўзгартира оладими?

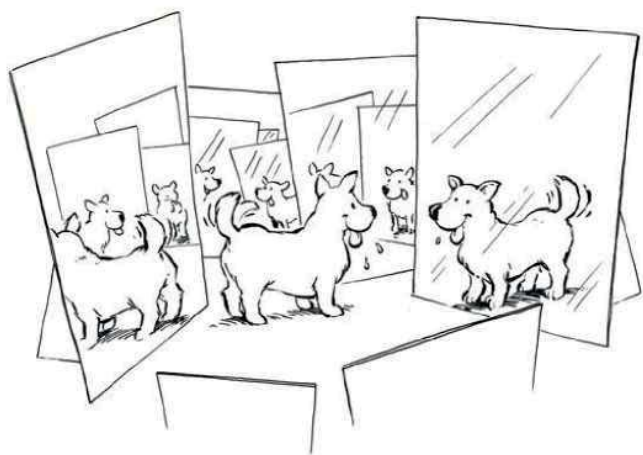
Америка тадқиқотчиларнинг фикрига кўра, агар инсон хоҳласа, ҳатто қариган чоғида ҳам феълини, характерини 12 фоизга ўзгартириши мумкин экан.

Демак, бошлаймиз.

Ҳиндистондаги баланд тоғларнинг чўққисида «Минг кўзгули сарой» номли қалъа бор экан. Кунларнинг бирида бир ит тоққа чиқиб, ўша қалъанинг зинапояларини бирма-бир босиб саройга кирибди. Саройнинг мингта кўзгуси бор хонасига кириб қараса, қаршисида мингта ит турибди. Қўрқиб, дарров тукларини ҳурпайтирибди, думини йиғиб, ҳуркитиш учун тишларини кўрсатганча ириллай бошлабди. Ўша мингта ит ҳам тукларини ҳурпайтириб, думини йиғиб, қўрқинчли тишларини кўрсатибди. Ит даҳшатга тушиб, саройдан қочганича чиқиб кетибди. Шу вақтдан бошлаб бутун дунёни қўрқинчли, йиртқич итларга тўла деб ишона бошлабди.

Орадан вақт ўтгач, бошқа бир ит тоққа чиқиб, ўша қалъанинг зинапояларини бирма-бир босиб саройга кирибди. Саройнинг мингта кўзгуси бор хонасига кирганда мингта ит турганмиш. Уларни кўриб қувонибди. Думини ликиллатганча қувнаб у ердан бу ерга сакраб, итлар билан ўйнай бошлабди.

Бу ит саройдан чиққанида бутун дунё қадрдон ва қувноқ итларга тўла эканига ишонадиган бўлибди.

ИЖОБИЙ ФИКРЛАШ

Ён саҳифага диққат қилинг. Нима кўряпсиз?

Ёнингиздагилардан ҳам иложи бўлса, бу саҳифада нима кўришаётганини сўранг. Кўпчиликнинг айтадиган гапи «қора нуқта» бўлиши табиий. Аслида эса катта оқ саҳифанинг ичида кичкинагина бир нуқта холос! Кўзимиз оқ қоғознинг мингдан бир қисмини эгаллаган фақат қора нуқтани кўрди. Ҳаётда ҳам доим шунақамиз, тўғрими? Аксаримизнинг бу ҳаётда қиладиган иши, катта оқлик ичида кичкинагина қора нуқталарни кўриш. Энг қизиғи, чиройли давом этаётган турмушимизда рўй берган кичик кўнгилсизликни бутун ҳаётимиз устига қора булут қилиб, қоплаб оламиз.

Ота жажжи қизчаси билан ўйнар экан, ундан сўрабди:

– Ойингнинг кўзларини ранги қанақа?

– Оқ-қора, – дебди қизалоқ.

– Қизим, кўз оқ-қора бўлмайди. Ёки қора, ёки кўк, ёки жигарранг бўлади.

Шунда қизча ошхонага бориб, онасини қўлидан етаклаб келиб, дебди:

– Сиз катталар кўзлардаги бу оқни кўрмайсизларми?

Ҳаёт ҳақидаги саволларга кўпинча тўғри жавобларни болалар беришади. Ҳали ҳеч нарса кўрмаганидан эмас, уларнинг ҳаётга қарашлари беғубор, соф бўлганидан. Биз эса улғайганимиз сари ҳаётимизда асосан қора нуқталарни кўрамиз. Ҳаёт сизнинг қарашларингиз ва фикрларингизни турмушингизда акс эттиради. Ҳаётга ижобий қарасангиз, ҳаётингиз ҳам яхшиланаётганини кўрасиз.

Бир донишманд ёнида шогирди билан кўчада бирга кетишар эди.

– Ҳамма жойда жимжитлик, тинчликми? – деб сўрабди шогирд.

– Жимжитлик демагин, ҳеч нарсани эшитолмаяпман дегин, – дебди донишманд.

Ҳаётга қандай қарашингизни шу саволлар орқали синаб кўринг. Гулларнинг тикани борми ёки тиканли новданинг гули борми?

Пиёланинг ярми бўшми ёки ярми тўла? Ярми тўла десангиз бу ҳам кам. Чунки ярми тўла пиёла аслидан икки баравар каттадир! Фикрлашингиз ҳаракатингизга, ҳаракатингиз эса ҳаётингизга айланади. Ижобий томонлама фикрласангиз, ҳаётингиз ҳам яхшиланаверади.

Узоқ қишлоқда яшовчи болакай бобосининг ёнида ўтириб нарироқда талашаётган икки итни кузатарди. Итлардан бири оқ, бири қора эди. Бу баҳайбат икки ит бобосининг ёнидан асло узоқлашмасди. Қизиқувчан болакай бобосидан сўради:

– Бобо, нега доим бу икки итни бирга боқасиз? Нега бирини ранги қора, бириники оқ?

Бобо кулиб, неварасининг бошини силаганча дебди:

– Улар мен учун иккита тимсол, ўғлим.

– Қандай тимсол? – қизиқибди болакай.

– Яхшилик ва ёмонликнинг тимсоли. Айнан ҳозир кўриб турганингдек ичимизда ҳамиша яхши ва ёмон фикрлар бир-бири билан кураш олиб боради. Уларни кузатар эканман, доим шу ҳақида ўйлайман. Шу сабабли доим уларни ёнимда олиб юраман, – дебди бобо.

Бола шунда, агар кураш бўлса, бири ғолиб бўлиши керак, деб ўйлабди ва болаларча савол берибди:

– Ундай бўлса бу курашда ким ғолиб бўлади?

Бобо маъноли табассум билан набирасига қараб:

– Қайси бирими, болажон? Мен қай бирини кўпроқ парвариш қилсам ўша ғалаба қозонади, – дебди.

Сиз ижобий фикрларни парвариш қилинг. Шунда миянгизда ёмон тушунчаларга жой бўлмайди. Салбий фикрлар мияда бор бўлса, яхши тушунчалар устидан ғолиб бўлади. Иккисининг орасида нозик чизиқ бор. Қайси бири ҳаётга қарашингизда кўпроқ жой эгалласа, иккинчиси учун кам жой қолади. Бағри кенглик оз бўлса, тоқатсизлик ошади, дўстлик кам бўлса, душманлик кўпаяди. Сиз ижобий бўлганларини кўпайтиришга ҳаракат қилинг.

Аргентиналик машҳур голф устаси Роберт де Винчензо бир турнирда қатнашиб ғалаба қозонибди. Мукофотни олгач, мухбирлар билан суҳбат ўтказибди. Кетиш учун автотутаргоҳга борганда ёнига ғамгин қиёфада бир

аёл келибди. Аёл спортчини ғалабаси билан табриклагач, чақалоғининг оғир ахволда эканини ва касалхона учун тўлашга пули йўқлигини айтиб, йиғлабди.

Аёлнинг сўзидан таъсирланган Роберт шу заҳоти ҳамёнидан чек дафтарчасини олиб, катта миқдорда маблағ ёзиб, аёлга тутқазар экан: «Умид қиламанки, тез орада чақалоғингиз тузалиб кетади», дебди.

Келаси ҳафта Роберт голфчи дўстлари билан кўришганида, улардан бири: «Автотураргоҳ назоратчиси айтганди, ўтган ҳафта сенинг ёнингга бир аёл келганмиш ва у билан гаплашибсан», деганида Роберт: «Ҳа тўғри, келган эди», деб тасдиқлабди.

– Шунақами? Ундай бўлса эшит. У аёл ғирт ёлғончи ва муттаҳам экан. Умуман, боласи ҳам йўқ. Сени бошлаб алдабди.

Роберт ажабланиб:

– Демак, ҳеч қандай ўлим тўшагида ётган гўдаги йўқ, шунақами?

– Йўқ албатта. Бу гаплар билан у сени лақиллатган.

– Бу хабар ҳафта давомида эшитган энг қувончли хабарим бўлди, – дебди Роберт севиhib.

Айни деразадан ташқарига қараган икки одам: бири кўчадаги балчиқни, иккинчиси эса

осмондаги юлдузларни кўрарди. Сиз ўз ҳаётингизга яхши томондан қаранг ва шундай бўлишга интилинг. Чунки ҳаётингизга нимани чақирсангиз ўша келади. Ҳаётдан, турмушидан нолиб юривчи одамларни кузатинг, бошидан ўтказган воқеаларининг кўпи ўз ҳаётига қарашлари ва ўз хатти-ҳаракатларининг оқибатидир.

Сизда ҳам худди шундай...

Бир хонадонда ёнғин бошланибди. Уйдаги эркалар ишда эди. Аёл уйга зудлик билан кириб бешикдаги чақалоғини қутқариб чиқибди. Алангага қарамай ичкарига кириб кичик ўғилчасини ҳам олиб чиқибди. Олов шиддати кўпайса-да, яна кириб мушугини олиб чиқибди. Такрор уйга кирибди, бу сафар ҳеч нарса сиз чиқибди. Яна кирибди, лекин қуруқ қўл билан чиқибди. Ҳеч нарса қутқармаса ҳам аёл ичкарига кириб чиқармиш. Одамлар бунинг сабабини сўрашибди.

Шунда аёл: «Қайнонам ташқарига чиқмоқчи. Унинг йўлини тўсяпман», дебди.

Қиссадан ҳисса шуки, ён атрофга меҳр-муҳаббат билан қаранг. Атрофдаги инсонларга нисбатан бағри кенг бўлинг. Одамларга бағри кенг бўлсангиз, ҳар қандай кулфатда сизни биринчи бўлиб қутқаришади. Агар ёмон феълли бўлиб, одамлар сиздан ҳайиқиб турса, уларни

қўрқитиб турсангиз, ёнғин бўлмаган вақтда иззат-ҳурматда бўласиз, лекин бошингизга кулфат тушганда сизга ким ёрдам беради, билмадим.

Мексиканинг баъзи қишлоқ ҳудудларида иссиқ ва муздек булоқ сувлари бир-бирига яқин жойдан оқиб чиқаркан. Бир кун ишра қишлоққа сайёҳлар борибди. Таржимон уларни айлантириб юриб булоқ бўйида кирларини юваётган аёллар ҳақида гапира бошлабди: «Аёллар кирларини олдин бу иссиқ булоқда ювишади. Кейин ёнидаги совуқ булоқда чайишади». Сайёҳлар бу ҳолатни кўриб: «Бу қишлоқ аёлларига маза экан. Табиат қўйнида яшашади, унинг устига кирларини ювиш учун ҳам табиий шароитлар бор», деб ҳавас қилишибди.

– Сизлар ҳавас қилаётган ҳолатга бу аёллар шукур қилмайдилар, – деб сўзида давом этибди таржимон, – улар ҳар кир ювганларида: «Муздек ва қайноқ булоқни берган Худо, совун ҳам бермайдими?» деб нолишади.

Ҳаётингизни салбий фикрлар билан тўлдирсангиз, имкониятлар ва неъматларга ҳам ношукрчилик билан қарайсиз. Ўзингизда бор нарсаларни кўра олмайсиз. Бу ўз-ўзидан бахтсизлигингизга сабаб бўлади. Ҳаёт сизнинг қайси томондан қарашингизга қараб ўзгаради. Тўрму-

шингиздаги ўзгариш сизнинг ҳаётга қарашингизга боғлиқ. Ташқарига қараб ҳаётни нопок деб айтган одамларнинг аслида деразаларини чанг босган бўлади.

Бир одам шифокорга мурожаат қилиб: «Аёлимнинг эшитиш қобилияти пасайган. Фақат ўзи бунга ҳеч тан олгиси келмаяпти. Нима қилсам бўлади?» деб сўрабди. Шифокор жавоб берибди: «Эшитиш қобилиятининг қай даражада оғирлашганини билиш учун, бошқа тарафга қараётганида аввал беш метр наридан туриб гапириб кўринг. Агар эшитмаса икки метрдан, яна эшитмаса ярим метрлик масофага яқинлашиб гапириб кўринг. Кейин натижани менга айтарсиз», дебди.

Эри уйига қайтибди. Қараса, аёли қозон кавлаш билан банд. Шифокор айтгандек беш метрдан туриб гапирибди:

– Онаси, бугун нима овқат?

Жавоб йўқ. Икки метр берида туриб:

– Онаси, бугун нима овқат?

Яна жимлик.

Бир қадам яқин туриб:

– Онаси, бугун нима овқат?

Аёл орқасига ўгирилиб, эрига қараб:

– Қайта-қайта палов деб турибман-ку, эшитмадизми? – дебди.

Ҳаётда ўз камчиликларингизни кўрмаслик, кўришга ҳаракат қилмаслик ҳар нохуш ҳолатда бошқаларни айблашингизга сабаб бўлади. Натижада, хатоларингиз ҳам, нохушликлар ҳам кўпаяверади. Ўз нуқсонларингизни қидириш, кўриш, тузатиш эса сизни комилликка етказди ва ҳаётингизни мазмунли қилади. Бошқаларнинг мингта айбини кўриб, айблаш сизга бирор фойда бермайди. Ўзингиздаги битта камчилигингизни кўриш, сизни қадрли инсон қилади.

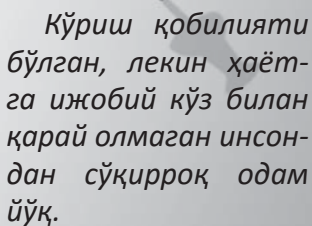
Бир хонадонда қайнона ва келин орасида доим келишмовчилик бўларкан. Низолар шу даражага борибдики, охири бир куни келин гижёлар сотувчи қариндошига бориб дардини айтибди. «Уни фақат ўлдириб қутулишим мумкин. Илтимос, менга ёрдам беринг», дебди.

Ёши улуғ сотувчи унга бир ҳовуч кукун бериб: «Бу бир ойда секин таъсир қиладиган захар. Бунини ҳар куни қайнонанинг овқатига оз-оздан аралаштириб бер. Лекин доим чиройли муомала қил, табассум билан гаплаш, муросали бўлгин. Шунда у захарлаётганингдан шубҳаланмайди», дебди.

Келин қайнонаси билан шунчалик безган эканки, сотувчи айтганидек қилибди. Қайнонасининг ҳар таомига ўша кукундан қўшар ва ширин муомала қилар экан. Орадан бир неча кун

Ўтиб келин яна ўша гиёҳлар сотувчи қариндошига бориб: «Берган заҳарингизни таъсирини кесувчи бирор дори беринг, илтимос», дебди. Сотувчи сабабини сўраган экан, аёл унга жавобан: «Заҳарлаётганимни сезмасин деб қайнонамга доим яхши муомалада бўлдим. Ҳозир қайнонамнинг менга нисбатан муносабатлари ўзгариб худди меҳрибон онамдек бўлиб қолдилар. Энди у кишини ўлишларини хоҳламайман», дебди. Сотувчи аёл чиройли табассум қилиб, «Сенга берган кукуним аслида оддийгина туз эди. Шу бир ҳовуч туз бугунгача қанчадан-қанча одамларнинг орасини тузатди-я», дебди.

Ўз хато ва камчиликларимизга қарамай, бошқаларнинг айби билан банд бўлганимиз учун феълимиз тор, кўнглимиз қаттиқ бўлиб кетма-яптими? Икир-чикир арзимас ташвишлар билан ҳаётимизни лойқалатмаяпмизми?

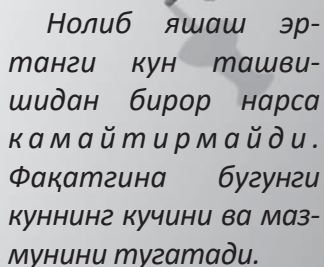
Кўриш қобилияти бўлган, лекин ҳаётга ижобий кўз билан қарай олмаган инсондан сўқирроқ одам йўқ.

Ҳелен Келлер

Ўтган йилнинг илк куз ойларида 25 ёшли бир шоира қиз билан танишиб қолдим. Умуртқа поғонаси болалигида шикастланиб, шифохо-

нада даволаниш учун Анқарага келган экан. Мендан Ўзбекистонда асарлари севиб ўқиладиган бир турк ёзувчисини топишимни илтимос қилди. Ўша ёзувчи билан кўришиш унинг орзуси экан. Хабар олиб ҳар телефон қилганимда, шоира қиз касалхона кўрикларидан бўш вақтида турли зиёратгоҳларда: гоҳ анча масофа узоқликдаги Жалолиддин Румий зиёратгоҳида, гоҳ бошқа вилоятлардаги қадамжоларда эканини айтар эди. Мен бу орада у истаган ёзувчини ҳам топдим. Ўзувчи билан кўришиш учун касалхонадан анча узоқдаги Бурса шаҳрига ҳам борди. Бу шоира қиз сиз-у биз каби ўз оёқлари билан эмас, ногиронлар аравачасида юрарди. Унинг яшашга бўлган иштиёқи, ғайратини кўриб, ойлигим кам, уйим тор, машинам эски, телефоним оддий, бурним пучуқ, бўйим паст, сочим кам, дейдиганларга ҳайрон бўлиб қарайман. Кенг дунё ҳаётини бунчалик тор, майда, арзон қилиб олмаслик керак.

Ўша шоира қиз бугун орамизда йўқ энди, Худо раҳмат қилсин. Лекин сиз яшаяпсиз, ҳаётдасиз ва арзимас нарсалардан нолиб юрмасдан, ҳаётга кенгроқ қаранг, ўзгаринг.

*Нолиб яшаш эр-
танги кун ташви-
шидан бирор нарса
камай тирмайд и.
Фақатгина бугунги
куннинг кучини ва маз-
мунини тугатади.*

Жозеф Кронин

Кўчага чиқиб одам-лар билан суҳбатлашсангиз, ҳамманинг дарду ҳасрати бор. Кимдир ноҳақликдан, кимдир қимматчиликдан, кимдир бузилган муносабатдан, яна кимдир бошқа нарсалардан нолийди. Сизда фақатгина икки йўл бор. Улардан фақат биттасини танлай оласиз: ё бутун кунни қоронғи хонада ўтказасиз, ё ташқаридаги қуёш ёруғига чиқасиз...

Бир киши ўғли билан тоғу тошлар орасида кетишяётган экан. Бола тўсатдан қоқилиб тушиб, «А-а-а» деб қичқириб юборибди.

Шунда тоғлардан «А-а-а» деган товуш эшитилибди. Бола ҳайрон бўлибди. Қизиқиб яна бақирибди: «Кимсиз?» Унга жавобан: «Кимсиз?» деган овоз келибди.

Боланинг жаҳли чиқиб, «Сиз қўрқоқсиз», деб қичқирибди. Тоғдан овоз келибди: «Сиз қўрқоқсиз». Ҳайратга тўлган бола отасидан нималар бўляётганини сўрабди. Шунда отаси: «Сени қадрайман», деб бақирибди. «Сени қардлайман», деган овоз келибди.

«Сен ажойибсан», деб бақирибди ота.

Яна жавобига «Сен ажойибсан», деган товуш эшитилибди.

Бола ҳалигача нима бўлаётганини тушунмай ҳайрон кузатар экан. Шунда ота ўғлига қараб дебди:

– Одамлар бунинг акс садо деб атайди. Аслида, бу ҳаётимиз кўзгусидир. Ҳаёт доим сен берган нарсаларни ўзингга қайтаради. Ҳаёт бу хатти-ҳаракатимизнинг кўзгусидир. Меҳр хоҳласанг, кўпроқ меҳрли бўлишинг керак! Оқибат хоҳласанг, кўпроқ оқибатли бўлишинг керак! Ҳурмат хоҳласанг, инсонларни кўпроқ ҳурмат қилишинг керак! Одамлар сабрли бўлишини хоҳласанг, ўзинг кўпроқ сабрли бўлишинг керак! Бу қоида ҳаётимизнинг бир бўлаги ва ҳаммага тегишлидир. Ўғлим, шунини унутма, ҳаёт тасодифлардан иборат эмас. Ҳаёт бу – сен қилган ишларнинг кўзгусидир!

Ҳаёт сизга туғилганингизда, туғилган кунингизда берилган энг катта совғаидир. Агар сизнинг қадрига етолмасангиз, ҳеч бўлмаганда унга лойиқ бўлишга ҳаракат қилинг. Атрофга назар ташланг. Одамлар бу ажойиб совғани қандай бузиб ташлашганини кўринг. Сиз ғамташвиш деб нолиб-куйинаётганларингиз аслида муаммо эмас. Тарихни ўқисангиз, ҳаттоки уч минг йил олдин битилган тошдаги қадимий

ёзувларда ҳам яшаш оғирлиги ва нарх-наво қимматлиги ҳақида ёзилган. Бугун сиз нималардан ташвиш қилиб, ўзингизни қийнаётган бўлсангиз, худди ўша нарсаларни беш юз йил аввал ёзилган асарларда ҳам учратамиз. Ҳаётдаги қора нуқтани эмас, катта оқ саҳифани кўринг. Ҳаётингиздаги ёруғликни кўриш учун сиз албатта зулматли кунларни кўришингиз шарт эмас. Сиз мазмунли яшашга лойиқсиз! Шундай яшашга интилинг. Ҳаётга ижобий ва чиройли қаранг, қадрдоним. Чунки, бошқача қарашга асло ҳаққингиз йўқ.

Аслингизни тан олинг – шу етарли. Ўз аслингиздан мамнун ва бахтли бўлмас экансиз, эга бўлган матоҳларингиз билан ҳам бахтли бўлолмайсиз.

Генри Бергсон

ШАХСИЯТ

*Қанчадан-қанча инсонлар ўзининг
асл қиёфасидан бошқачароқ
кўринишга ҳаракат қилиб бутун
умрини фидо қилади.*

Ричард Уилкинс

*Танаффусдан сўнг талабалар шовқин-сурон
кўтараётган хонага ўқитувчи кириб келди.
Талабаларга битта-битта қараб чиқиб, дос-
кага катта қилиб, 1 рақамини ёзди.*

*– Диққат қилинглар, бу шахсиятдир. Яъни,
сиз эга бўлишингиз керак бўлган энг муҳим
нарса, – деди.*

Кейин 1 нинг орқасидан 0 ни ёзди.

*– Бу эса омад. Муваффақиятлар 1 нинг ёни-
да 10 бўлади. Сўнг кетидан яна 0 ни ёзиб, деди:*

*– Бу тажриба. 10 бўлган ҳолатда тажриба
билан 100 бўлади. Ноллар шу каби кенгайиб ке-
таверади. Қобилият, режа, меҳр ва бошқалар
ҳар янги нол бўлиб шахсиятни ўн баравар бо-
йитиб бораверади.*

*Шундан сўнг ўқитувчи қўли билан илк ёзил-
ган бир рақамини ўчиради. Шунда доскада
фақат ноллар қолади. Шунда ўқитувчи:*

– Агар шахсиятингиз бўлмаса, қолганларининг қиймати қолмайди.

Талабалар бу гапнинг маъносини тушуниб, сукунатда дарсни тинглай бошлашди.

Мустаҳкам ва кучли шахсият умр йўлингиздаги энг катта чироғингиздир. Шунини аниқ билинг, ҳаётдан завқланиб яшашингиз ва муваффақиятларга эришишингизда дуруст шахсиятингиз ақл-заковатингиздан ҳам муҳимроқ. Бугун ақлли инсонга эмас, ҳалол ва тўғри инсонларга эҳтиёж бор. Чунки, атрофга қаранг, ҳамма жойда ақлли одамлар тўлиб-тошиб ётибди. «Буни алдасаммикан, шунини ҳув туширай, бундан ўғирлай, порани қанақасига олай», дейдиган билимдонлар ҳамма соҳада кўп. Фикримни нотўғри деб ҳисобласангиз, мулкни талон-торож қилиш, одам савдоси, пора ва бошқа жиноятлар бўйича дунёда қайси ўринда эканимизга қаранг. Биз муваффақиятларга ҳақиқатан ҳам эришишни истасак, жамиятимиз ривожланишини хоҳласак, ишончли ва мустаҳкам шахсиятга эга бўлишимиз керак.

Бир одам ҳафта давомида ишлаб дам олиш кунини мазмунли ўтказиш учун ҳовлига чиқиб китоб варақлай бошлади. Шунда кичик ўғли ёнига келиб:

– Отажон, бугун боққа айлангани олиб боринг, – деб илтимоқ қилди.

– Албатта олиб бораман, ўғлим. Фақат сенга бир вазифа бераман. Уддаласанг, кейин кетамиз, – деб, бир китобдан дунё харитаси саҳифасини йиртиб, майда-майда бўлақларга бўлди. Кейин уларни ўғлига бериб: – Мана шу харитани йиғиб тиклагин, кейин албатта олиб бораман, ўғлим, – дебди.

Ўғил иштиёқ билан харита парчаларини олиб хонасига кириб кетибди. Ота эса бу парчаларни география ўқитувчилари ҳам тиклашига анча вақт кетса керак, деган хаёл билан китоб ўқишда давом этибди.

Орадан ўн дақиқа ўтгач, ўғли отасининг ёнига югуриб келиб:

– Мана, отажон, йиғиб бўлдим. Энди боққа кетамизми? – дебди.

Ота ажабланиб қараса, ўғли ҳақиқатан дунё харитасини тўғри шаклда йиғибди. Ўғлидан буни қандай тез уддалаганини сўраганида, у шундай жавоб берибди:

– Менга берилган харита бўлақларининг орқа тарафида инсон расми бор эди. Инсон шаклини йиққананда дунё харитаси ўз-ўзидан бутун бўлди.

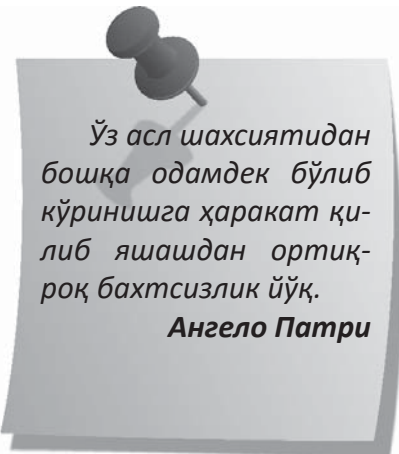
Биз инсонийлигимизни, шахсиятимизни тикласак, дунё ўз-ўзидан яхшиланади, тикла-

нади. Таниган-билганларингизни бир элақдан ўтказиб кўринг. Унчалик ақлли бўлмаган, лекин ишончли кишилар, жуда ақлли, аммо ишончсиз одамлардан кўра яхшироқ эканини кўрасиз. Уларнинг ҳаёти ҳузур-ҳаловатга тўла. Эришган натижалари, ҳурматлари ҳам юқори. Чунки улар ишончлидир. Улар ёнидаги дўстларини, елкадошларини, ҳамкорларини, иймонини сотмайди. Бугун Ватанимизнинг ақлли ва қобилиятли инсонлардан кўра кўпроқ тўғрисиёз, ҳалол ва ишончли инсонларга эҳтиёжи бор.

Бир одам баланд бинонинг томида иш қилатуриб, бехосдан оёғи тойиб, пастга қулай бошлабди. Шунда чорасизча: «Эй Худо, мени қутқар, бир марта имкон бер. Энди ичмайман, чекмайман, ёмон йўлга юрмайман, ёрдам бер, илтимос...» деб нидо қилибди. «Гуп» этиб ерга тушибди. Қараса, бир уюм сомонлар устида ётганмиш. Ўрнидан туриб, уст-бошини қоқар экан: «Эҳ, одам қўрққан вақтида ҳар нарсани валдирайвераркан-да», дермиш.

Баъзи инсонлар ҳеч ўзгармайди. Гоҳ ўзгаргандек кўринса-да, бу ўткинчи бўлади. Юзаки ўзгаргандек бўлиб, кўп ўтмай яна асл ҳолига келади. Чунки улар ўзларини чин дилдан ўзгартиришга эҳтиёж сезмайдилар.

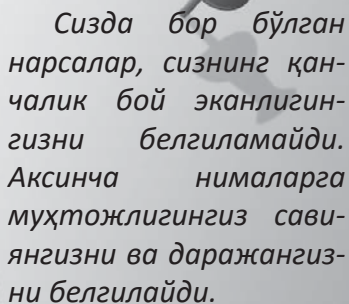
Хато ва камчилик-ларини кўрмайди. Ёки барча ёмон феъл ва сифатлари билан ўзларини севади. Дунёдаги энг яхши инсон деб фақат ўзини ҳисоблашади. Уларга бутун дунё одамлари йиғилиб ёрдамлашса ҳам фойдасиз.

Ўз асл шахсиятидан бошқа одамдек бўлиб кўринишга ҳаракат қилиб яшашдан ортиқроқ бахтсизлик йўқ.

Ангело Патри

Одамларга назар солинг, ўз аслича кўринган ва рол ўйнамаётган нечта инсон бор экан? Эътибор берсангиз, ҳамма қандайдир роль ўйнаётган бўлади. Кимнингдир соч турмаги, кимнингдир юриши, кимнингдир туриши, кимнингдир сўзлашув услуби ўзиники эмас. Машҳур, бой, обрўли қайсидир бошқа одамдан кўчирилган улар. Қийналиб бўлса ҳам, ҳаммага кўз-кўз қилиш учун энг қиммат телефон оламиз, тақинчоқлар, кийим-кечаклар... Ўзимиз чин дилдан буларни хоҳлабми? Йўқ, фақатгина роль учун. Сизда ҳам шундай, тўғрими? Доим аслингиздек, ичингиз ва ташингиз бир бўлишнинг иложи борми? Менимча, қийин. Чунки атрофдаги инсонларни, реклама, кино, интернетни кузатиб зеҳнингизга сингдирилгани шу – фақатгина кийган кийимингиз, қўлингиздаги телефон,

*Сизда бор бўлган
нарсалар, сизнинг қан-
чалик бой эканлигин-
гизни белгиламайди.
Аксинча нималарга
муҳтожлигингиз сави-
янгизни ва даражангиз-
ни белгилайди.*

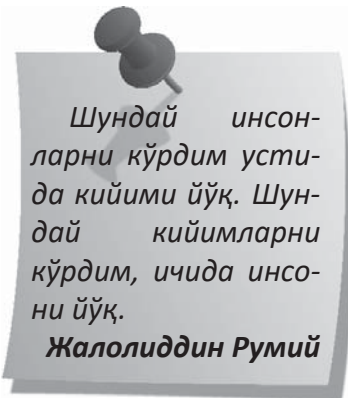
Афлотун

таққан соатингиз,
фойдаланган бу-
юмларингиз ва ма-
шинангиз даражан-
гизни белгилайди.
Ота-онангиз оддий
ишчи бўлиб, сиз-
ни асраб-авайлаб,
машаққатлар би-
лан чиройли тар-

биялаган бўлса ҳам, бунинг ҳеч аҳамияти йўқ.
Кийимингиз, матоҳингиз арзон бўлса, сиз ҳам
арзимассиз!

Сизнинг янги телефон ишлатишга эҳтиёжин-
гиз йўқ. Лекин охириги чиққанини олиш учун
уриниб, чиранасиз. Олишга қурбингиз етмаса
ўкиниб, ўзингизни бахтсиз ҳис қиласиз. Шуни
унутманг, янги чиққан буюм ва кийим сизни
бахтли қилолмайди. Хурсанд бўлиб юришин-
гиз мумкин, то навбатдаги янгиси чиққунигача.
Сизни ўзингиз сезмаган ҳолатда кимўзар пойга-
сига тарғиб қилишади. Сиз эса бу ҳийлага учиб,
фаол қатнашасиз. Пойга тугаб, ортга қарага-
нингизда, умрингиз бекор кетганини кўрасиз.
Асло бу ҳирс ўйинларига алданманг. Инсонлар-
нинг эътиборини тортиш, уларга ёқиш, улардан
устун кўриниш учун бебаҳо ҳаётингизни қурбон
қилманг.

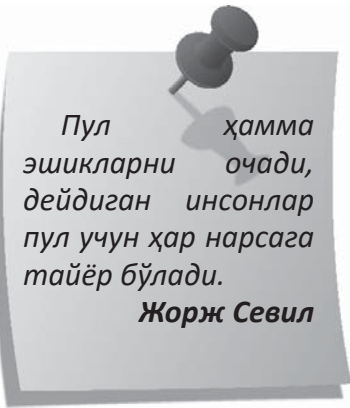
Атрофингизга қаранг, интернетдаги сиз ҳавас қилган инсонларга қаранг, фильмларда кўрсатилаётган порлоқ дунёга қаранг, қанчадан-қанча кийимлар, соатлар, сумкаларни кўрасиз. У матоҳларнинг ичида одам дейишга арзийдиганлари бормикин?

Шундай инсонларни кўрдим устида кийими йўқ. Шундай кийимларни кўрдим, ичида инсони йўқ.

Жалолитдин Румий

Ҳаётингизни интернетдаги одамлар, машҳурлар ёки фильм ва сериал қаҳрамонларига тақлид қилиб ўтказаётган бўлсангиз, бу ўзлигингизни йўқотганингиз билан баробардир. Чунки уларга тақлид қилиясизми, демак, улардек яшаш тарзига кўникаясиз. Улардек кийинясиз, еб-ичяясиз, улардек фикрляясиз. Шундай қилмасангиз ўзингизни яхши ҳис қилмайдиган ҳолга келгансиз. Одамлар талаб қилган, уларга ёққан, улар ҳурмат қилган, улар олқишлаган ўша ролларни ўзингизга лойиқ билиб яшашингизнинг оқибати фалокат. Ташқи кўринишни муҳим ҳисоблаб кўз-кўз қилишга ундовчи оламингиз сизни еб битиради. Шунинг учун аслингиз бўлинг. Ўзингиздан уялманг. Ўз камчиликларингиз устида изланинг ва доим борингизча яшанг. Сизнинг ташқи кўринишингиз ва буюмларингиз учун ҳурмат қилувчилар, сизнинг юқори нати-

Пул ҳамма
эшикларни очади,
дейдиган инсонлар
пул учун ҳар нарсага
тайёр бўлади.

Жорж Севил

жаларга эришишингизга
ёрдам бермайди. Инсо-
нийлигингизни, аслин-
гизни кўра оладиганлар
ва қадрлайдиганлар би-
лан бирга бўлинг.

Бу ҳаётда ҳамма нарса
пулга боғлиқ эмас. Умримиз фақат пулга боғла-
ниб қолган эмас. Атрофингизда турли инсонлар
бор. Баъзилари жуда айёр, устингиздан ҳатлаб
ўтиб бўлса ҳам юқорига интилади. Улар ёнидаги
дўстини, шеригини, ҳатто қариндошларини ҳам
алдаб чув туширади. Уларнинг мақсади фақат-
гина пул. Пул уларнинг ҳаётдаги энг муқаддас
нарсасига айланиб улгурган. Бу йўлда турли қи-
ёфаларга киради. Қошларининг тагидан очкўз-
лик қайнаб туради.

Яна шундай одамлар борки, сиздан фойда,
манфаат келиб тургунча ва пулингиз бўлгунча
сизнинг қадрдон дўстларингиз бўлиб туришади.
Гапларингизни маъқуллаб, мақтаб, сизни жуда
яхши кўришади. Сиздан манфаат тугаган вақтда
ёки қийин кунларингизда сизни тарк этишади...

Сиз доим аслингизча қолинг. Сизга бахт,
омад, ютуқ бўлиб кўринаётганлар аслида нима
эканини мулоҳаза қилинг. Асло ўзингизни бош-
қа инсонлар билан солиштирманг. Агар ўзин-

гизни бошқалар билан солиштириб яшасангиз, оқибатида ё бахтсиз бўласиз ё ўзингизни жуда севувчи. Чунки ҳар доим атрофингизда сиздан яхши сифатларга ёки сиздан ёмонроқ сифатларга эга инсонлар бўлади.

Бир кишининг уйида телевизор ишламай қолибди. Таъмирчини чақиртиришибди. Таъмирчи келиб, телевизорнинг қопқоғини очганида, ичида майда нон ушоқлари ва сув томчиларини кўришибди. Албатта, буни ким қилгани аниқ: оиланинг беш ёшли шўх қизи қилган. Ота қизини уришмай, сўкмай, чиройли усулда бунинг сабабини сўрабди. Қизалоқ экранда ўзига тенгдош болаларни оч-яланғоч кўрганидан кейин, ошхонадан нон олиб, уни майдалаб, телевизорнинг орқасидаги тешикдан ташлаган экан.

Болаликнинг асл беғуборлиги, ғам-ташвиш нима эканини билмасликда эмас, балки аслича кулиб, борича йиғлаганида! Ички яхши-ёмон ҳисларини яширмаганидадир. Биз катталар эса вақт ўтган сайин ўз устимизда ишлаб, шахсиятимизни шакллантиришни эмас, кўпроқ роль ўйнашга берилиб кетганмиз. Ўзингизга турли шу каби саволларни беринг: «Бадавлат инсон билан кўчада нон сотаётган инсонга бир хилда муомала қиласизми?», «Мансабдор бир инсон

билан кўчаларни обод қилаётган фаррош орасида қандай фарқ бор?», «Ўша лавозимдан кетган бўлса-чи?», «Дўст-қариндошларингиздан бирортасининг юзига кулиб, уч қадам нари кетса, бошқаларга айбини гапирдингизми?» Ўзингни сарҳисоб қилиб кўринг.

Бугунги кунда энг кўп роль ўйнаб, кўз-кўз қилишга кенг имконият қаерда? Ижтимоий тармоқларда! Бугун интернет ривожланганидан сўнг, бу сизга янада осонлашди. Оила аъзоларини, еган овқатини, спорт машғулотини, таътилини, зеб-зийнатини, кундалик ҳаёту ҳатто чўмилишигача бемалол кўз-кўз қилиш оддий ҳаёт тарзига айланиб қолди. Бу ҳол расмларга кўзи тушган ота-онасиз фарзандларнинг, фарзанд кўролмаи эзилган оналарнинг, ёрдам кутган муҳтож ва ногиронларларнинг дилига оғир ботмасмикин, кўнгли вайрон бўлмасмикин, нима деб ўйлайсиз?

Ипакчилик билан шуғулланувчи оиланинг фарзанди бўлган бола ипак қуртларини парваришлаш, боқибдан ҳам кўпроқ уларни кузатишга қизиқарди. Баҳорни кутар ва ипак қуртлар қандай пилла қилишини томоша қиларди. Ипак қуртлари пиллани ёриб чиқаркан, уларнинг чираниб қийналишини кўриб жуда ачинар экан. Ўғлининг бу ачинишига кўзи тушган ота шартта қайчини олибди. Ипак қурти ташқарига чиқишини қийинлаштираётган толаларни кесибди. Кейин ғалати ҳолат юз берибди. Ипак қурти кўп ўтмай ўлиб қолибди. Шунда ота ўғлига қараб шундай дебди:

– Ўғлим, бу қурт пилладан ташқарига тўсиқларни ёриб чиқаётганида сарфлаётган

куч-қуввати сабабли танасидаги заҳарларни чиқариб юборади. Агар бу заҳар танасидан чиқмаса қурт ўлади. Қийналиши, чираниши орқали танаси пишади, кучга тўлади ва қанотлари ривожланиб, капалак бўлиб учади.

Инсонлар ҳам янада кучли, янада чидамли, янада иродали бўлиши ва ўз мақсадларига етиши учун рўпарасидан чиққан қийинчиликлар билан курашиб улғаяди, шаклланади, ривожланади ва кучли бўлади. Агар инсонлар ҳамма орзу-умидига осон эришса, феъл-табиати заифлашиб, ичида нималардир жонсиз бўлиб қолганини ҳис қилади.

Кучли ва мустаҳкам шахсият шаклланиши учун яқин дўстларингиз, айниқса, оилангизнинг катта меҳнати ва ёрдами керак бўлади. Чунки ўзингиз бирданига қарор бериб, эртасигаёқ кучли шахсиятга эга бўлиб қолмайсиз. Худди ипак қурти пилладан чиқиши каби бироз вақт керак бўлади. Ишончли ва қатъиятли шахс бўлиб етишишда бошқаларга тақлид қилмасдан аслингизни сақлаган бўлишингиз жуда муҳимдир.

Донишманд олдида ўз устида қаттиқ ишлаган бир йигит келибди. У тинмай гапирар, барча олган билимини битта-битта айтиб мақтанар, кўп нарсалар қўлидан келишини тушунтиришга ҳаракат қиларди.

Донишманд йигитнинг ҳамма гапларини сабр билан эшитиб, кейин шундай дебди:

– Роса ҳаракат қилганинг кўриниб турибди.

Ҳаёт ва инсонлар билан боғлиқ кўп нарса ўрганибсан. Лекин, шунча айтган гапларингни ҳеч бири ўзингники эмас. Ҳаммаси бошқаларнинг тушунчалари ва фикрлари. Сен уни турли инсонлардан эшитиб ёдлаб олгансан. Ҳар айтган гапларинг ортида бошқа одамлар турибди.

Йигит хижолат бўлиб бошини эгибди. Нима дейишни, нима қилишни билолмай қолибди. Кетайми, шу ерда турайми, деб иккиланиб атрофга талмовсирабди. Шунда, ёнларидаги ҳовуз четида турган қурбақага кўзи тушибди. Йигит кўзлари билан уни кузатар экан, қурбақа сувга сакраши биланоқ «оп-па», деб юборди. Донишманд жилмайиб дебди:

– Мана, ниҳоят, ўзингга тегишли сўз айтинг. Ана энди давоми келиши мумкин.

Ўз фикрингизни шакллантиринг. Кўпроқ китоб ўқинг. Расм чизиш ёки уйча қуриш каби хоббиларга одатланинг. Ҳаёт ҳақида тажриба орттиринг. Дунёга кенгроқ назар ташланг. Дунё фақат сиз яшаётган маҳалладан иборат эмас. Кучли ва мустаҳкам шахсиятингиз бўлсин. Энг асосийси, руҳим бормикин деб ўйламанг. Сиз шундоқ ҳам руҳсиз. Танангиз, кўринишингиз ҳақиқийми, шу ҳақда қайғуринг!

*Агар ичингиздан «сен расм чизолмайсан»
деган овозни эшитсангиз, ҳеч нарсага парво
қилмай расм чизинг. Шунда ўша овоз ўчади.*

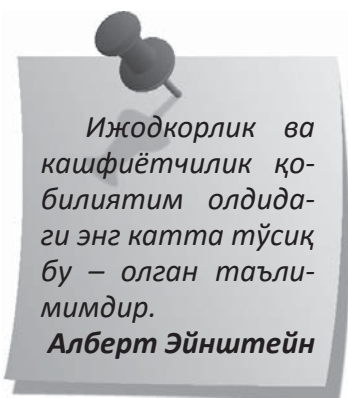
Винсент ван Гог

ИЖОДКОРЛИК ВА ИХТИРОЧИЛИК

Омадга эришган барча инсонлар, тиришқоқлик билан қулай муҳитни қидирган, тополмагач, уни ўзлари вужудга келтирган кишилардир.

Бернард Шоу

Ижодкорлик ва кашфиётчилик бошқаларга нисбатан ўзгача қараш ва фикрлашни талаб қилади. Айнан шу қобилият сизнинг қийинчиликда йўл топиб муаммоларни ҳал қилишингизда фойда беради. Ҳар бир инсон ҳаёти давомида синовлар сабабли боши берк кўчага кириб қолганида, Архимед каби «Эврика!» деб янги йўл, усул ва чора топишга ҳаракат қилиши унинг истеъдоди, ижодкорлиги ва кашфиётчилигидан даракдир. Бу қобилиятингиз орқали янги усул ва қадамлар билан муваффақият ва самарадорликка эришасиз.

Ижодкорлик ва кашфиётчилик қобилиятим олдидagi энг катта тўсиқ бу – олган таълимдир.

Алберт Эйнштейн

Болалардаги ижодкорлик қобилиятини қандай йўқ қилинаётганига мисол келтираман. Масалан, биз болани боғчага берамиз. Тарбиячи унга расм чизишни вазифа қилади. Бола дарахтларни осмонга, булутлар устида қилиб чизади. Шунда тарбиячи, осмонда дарахт бўлмаслигини уқтиради. Болакай энди осмондаги гулларни чизади. Тарбиячи бу сафар ҳам гулларни ерда ўсишини айтади ва шундай чизиш кераклигини уқтиради. Бола гулларни ерга чиза бошлайди. Гулларга бу сафар кўз, бурун ва оғиз чизади. Тарбиячи яна гулларда кўз, бурун, оғиз бўлмаслигини тушунтиради. Гулларнинг аслида қандай бўлиши кераклигини чизиб кўрсатади. Бир чўп, чўпни устида тўртта думалоқ ва иккита япроқ чизади.

Ўша кундан бошлаб бола доим бир хил гулни чизишда давом этади. Чунки унга қолип белгилашиб қўйилди. Бола энди чегарадан чиқолмайди.

Боғчада тарбиячи ҳамма болаларни йиғиб, катта оқ қоғоз ўртасига бир қора нуқта чизибди. Кейин:

- Болалар, бу нима? – деб сўрабди.
- Қорда юрган чумоли...
- Хамир устидаги қийма...
- Шакарга қўнган пашша...

Болалар мактабга қатнай бошлабди. Орадан уч йил ўтгач, яна катта оқ қоғозга бир нуқта чизиб болалардан сўрашибди.

Болалар бир овоздан жўр бўлиб:

– Қоғозда нуқта бор! – дейишибди.

Таълим мамлакатнинг ривожланиш даражасини белгилайдиган жуда муҳим воситадир. Дунёдаги баъзи давлатларда, бир хил фикрловчи инсонларни етиштириш учун илк таълим давридан бошлаб ҳаракат қилинади. Бугунги даврга келиб, дунё таълим тизими маълумотларни сақлаб қоладиган билим омборини эмас, фикрловчи, муҳокама қилувчи, танқид қилувчи, ижодкорлик ва ихтирочилик хусусиятларини шакллантиришга эътибор қарата бошлади. Биз ҳам ривожланган давлатлар қаторидан ўрин олишни хоҳласак, мактабларимиздаги таълим тизимини ислоҳ қилишимиз, болаларга маълумотларни ёдлатиш ва уларни тест тизими билан қолиплаш ўрнига уларнинг ижодкорлик, ихтирочилик қобилиятларини шакллантиришга диққат қаратишимиз керак.

Аслида, таълимнинг энг муҳим вазифаси ҳам болаларнинг ижодкорлик ва ихтирочилик қобилиятини ривожлантириш, жамиятга фойда берадиган ва ўз имконият, қобилиятларини энг юқори даражада шаклланишида ёрдам беришдир.

Италияда бошланғич синфга қатнайдыган болаларга то уч йилгача асосий диққат-эйтибор унинг ўқиш ва ёзишига эмас, аксинча, болаларнинг ўзига нисбатан ишонч ва мустақил фикрлашини шакллантиришга қаратилади.

Норвегия мактабларида саккизинчи синфгача ўқувчиларга баҳо қўйилмас экан. Чунки ҳар бир боланинг ўзига яраша турли йўналишда қобилиятлари бор. Уларни аниқламай, шакллантирмай туриб, умумий қолипда баҳолаш уларнинг зеҳни ривожланишидан воз кечиш деганидир. Ўйлаб кўринг, балки шунинг учун санъатдан то саноатгача барча соҳаларда улар кашф қилувчи ва ишлаб чиқарувчи, биз эса истеъмолчи ва кўчирувчи бўлиб қолгандирмиз?

Бир эшикнининг қулфини арра билан кесаётган ўғрини ёши улуғ қария кўриб қолиб:

– Ўғлим, нима қиляпсан? – деб сўрабди.

Ўғри:

– Скрипка чалишни машқ қиляпман, – дебди.

Шунда қария ажабланиб:

– Скрипка машқингда овоз чиқмаяпти-ку, – деганида, ўғри шундай дебди:

– Бу скрипкада овоз кейинроқ чиқади.

Таълим тизимининг таъсири ҳам кейинроқ кўринади. Бугунги кунда жамиятда нимаики

камчилик кўрсангиз, сабабини ўқув масаласи билан боғлашингиз тўғри бўлади. Кейинги ҳаётимиз фаровонлиги учун аввало бугун таълим тизимини яхшилашимиз керак. Таълим фақатгина аниқланган маълумотлардан ташкил топмаслиги керак. Аниқ маълумот ва уларни ёдлаш билан болаларга таълим берилса, уларнинг ижодкорлик ва тасаввур қилиш қобилияти йўқ қилинади. Таълим дастурларида, имтиҳонларда биринчи навбатда аниқ фан ва математикага кўпроқ эътибор қаратилмоқда. Бу билан ақл ва билим даражасининг энг катта мезони бўлган ижодкорлик ва ихтирочилик қобилияти вақт ўтиши билан пасаяди. Шунинг учун инсонлар ҳаёти давомида дуч келган муаммоларни ҳал қилишда оддий ечимларни ҳам қолипланган дунёқараши сабабли кўролмайдиган ҳолатга келиб қолади.

Бир бола дўконга тухум олиш учун кирибди. Сотувчи болага майда-майда тухумларни танлаб берибди. Бола сотувчига дебди:

– Нимага менга энг кичик тухумларни танлаб беряпсиз?

– Кўтариб кетишингга осон бўлсин дейман-да, жиян, – дебди сотувчи.

Бола тухумларни олиб, сотувчига камроқ пул бериб чиқиб кетаётса, ортидан сотувчи бақирди:

– Ҳой, бола. Берган пулинг кам-ку!

– Санашингизга осон бўлсин дедим-да, амаки...

Инсонларга аниқ маълумотларни сингдириш тарғибот деб аталади. Инсонларнинг ижодкорлик ва кашфиётчилик қобилиятларини шакллантириб билим ўргатиш усули эса таълимдир. Мактабларда ўзгариб турувчи маълумотларни тарғиб қилмай, улардаги кашфиётчилик ва мустақил фикрга эга бўлишни шакллантира олсак, жамиятдаги барча муаммолар ўз ечимини топа бошлайди. Бундай улғайган инсон ким нима деса оғиб, алданиб қолмайди. Ўзини, танасини, иймонини, Ватанини сотмайди. Ўз халқини ва Ватанини онгли равишда идрок қилиб севади. Ватанпарварлик шиорларини тилида ёдлаб, пора олувчи, ёмонлик қилувчи инсонларга ўхшамайди.

Иккинчи жаҳон урушидан кейинги даврга қарайлик. Уруш тугаганда, биз ғолиблардан эдик. Япония ва Жанубий Корея мағлуб, хонавайрон вазиятда эди. Бизнинг мактабларда ўша давр авлод вакилларига бошқача билим берилган. Мен тенги авлод эса мактабларда умуман бошқача таълим олган. Бугунги мактаб ўқувчилари яна ҳам бошқача маълумот ёдлаётганига ишончим комил. Бизда турли авлод вакиллари ўз даврида олган билимлар бўйича, қайсиниси тўғрилиги устида тортишиб юрган бир вақтда,

Иккинчи жаҳон урушининг мағлуб давлатлари таълим тизимини, ёшларнинг ижодкорлик ва кашфиётчилик иқтидорларини шакллантиришга қаратгани учун ҳам дунёда етакчи ўринга чиқиб олди. Ўйлаб кўриб ўзингиз ҳам солиштиринг. Етмиш йил аввалги вайроналару қашшоқликдаги Япония ҳамда Жанубий Корея ва уларнинг бугунги куни.

Бўталоқ онасидан сўрабди:

– Онажон, нега бизда ўркаклар бор?

– Чўл жазирамасида сувсизликка бардош беришимиз учун.

– Она, нега бизнинг туёқларимиз бунчалик кенг?

– Оёқларимиз қумга чўкмаслиги учун.

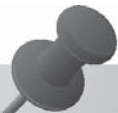
– Она, нега бўйнимиз бунчалик узун?

– Чўлда олис масофаларни кўра олишимиз учун.

Бўталоқ ўйланиб қолди. Бироздан кейин яна сўради:

– Онажон, унда биз бу ҳайвонот боғида нима қилиб юрибмиз?

Бугунги кунда атрофимизда кўплаб қобилиятли ва зеҳли шундай инсонлар борки, ҳайвонот боғидаги туялар каби ўз мутахассисликлари тўғри келмайдиган бошқа соҳаларда хизмат

Мия тананинг аъзоси сифатида яхши шаклланган ва унга тўғри йўналишда таълим берилиши – мукамал даражада экилган уруфнинг юз баробар ортиғи билан ҳосил бериши кабидир.

Жулиан Ла Метри

қилиб юришибди. Балки ўз соҳаси ва йўналишида фаолият юритганида жамиятга кўпроқ фойда келтирган бўлармиди?!

Таълим услубимиз сабаб бугунги ёшларда жуда

кучли хотирада сақлаш ва ёдлаш қобилияти шаклланди. Лекин ўйлаб кўринг, ўз фикрига эга бўлиш, фикрини ифодалаш, кашфиётчилик, омма олдида гапириш, ўзига ишонч масалалари бўйича таълимнинг ҳиссаси бўлдимикин?

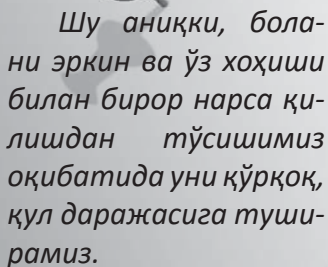
Биз ўз ақлимизни тўғри шакллантириб, йўналтира олсак, тезда дунёдаги энг тараққий этган давлатлардан бирига айланамиз. Чунки юртимиздаги инсонларнинг ақл салоҳияти юксак. Бир тарафдан, тўрт фасл ўз ўрнида келиши сабабли миямиз доимий фаолликда бўлади. Яна бошқа тарафдан минтақамиз Буюк Ипак Йўлининг савдо маркази бўлгани учун одамларимиз уддабурон. Ўзим билган ҳолда, «биздаги бу неъматдан тўғри ва унумли фойдаланайлик, боғчадан бошлаб болаларимизни, бўлажак энг кучли олимларимизни ижодкорлик ва ихтирочиликка қаратилган усул ва дастур орқали шакллантирайлик, тарбиялайлик», демоқчиман. Сиз

фойдаланаётган транспортдан тортиб то оддий пиёлагача бўлган ҳар нарсани ихтиро қилиб, дунёдаги жиддий ўзгаришларни қилган кишилар айнан ижодкорлик ва кашфиётчилик қобилиятига эга кишилар бўлганлигини унутмайлик.

Бир бемор кўп йиллар давомида икки қўлини бир-бирига ишқалаб кунини ўтказар ва ҳеч ким билан гаплашмас экан. Ҳеч кимга эътибор бермай фақат шу ишини давом эттирар экан. Психиатр Айлин Радомисли беморнинг қўлига бир бўлак лой берибди. Бемор ўзи сезмаган ҳолда лойдан бир шакл ясаб қўйибди. Кейин турли ҳайкалчалар ясай бошлабди. Касали ҳам тузала бошлабди.

Демак, ҳар бир инсонда яширин ижодкорлик қобилияти бўлади.

Масалаларга чора ва ечим топиш ҳамма соҳада керак. Бунда сизга ижодкорлик ва ихтирочилик қобилиятингиз йўл кўрсатади. Сизнинг ижодкорлик даражанингиз ақлий заковат ва ҳиссий заковат билан чамбарчас боғлиқ. Миядан янада самарали фойдаланиш, миянинг

Шу аниқки, болани эркин ва ўз хоҳиши билан бирор нарса қилишдан тўсишимиз оқибатида уни қўрқоқ, қул даражасига туширамиз.

Мишел де Монтен

ижодий қобилиятларини очиб бериш муҳим.

Миянинг мўъжизавий дунёси ўн икки миллиард асаб ҳужайраларидан иборат. Мия ҳужайраларининг бир-бири орасидаги фаол боғланишлар дунёдаги барча телефон тизимидаги алоқаларга нисбатан 1300 – 1400 марта кўпдир. Бир ҳақда фикрлаганингизда ёки ўйлаганингизда мияда юз минг кимёвий реакциялар рўй беради.

Дунё тинчлик ва фаровонликка эришиш учун янгича усулдаги ихтиро ва ижодкорликка мослашган, ҳар бир ўқувчини алоҳида шахс сифатида шуғулланувчи таълим тизимига эҳтиёжи бор. Чунки ёзувчи ёки бастакорлик қобилияти билан туғилган бир ўқувчи математика билан ўзини йўқотади. Катта математик бўладиган олим-ўқувчининг зеҳн савияси тарих билан пасаяди. Таълим ҳар бир қобилиятли ўқувчига алоҳида муносабатда бўлмаса, жамиятда чалкашликлар вужудга келади. Баъзи оз сонли ўқувчилар ҳаёти давомида ўзини шакллантириб, ривожланиши ҳисобга олинмаса, асосан, кўпчилик бу чалкашлиқдан ўзини йўқотади ва бир умр ўзини бахтсиз ҳис қилиб яшайди.

Ёши катта инсонлар ҳам ўзини болалардек тутиб, муаммолар гирдобида кўмилиб ётиши, ночорлиги балки шундандир. Сиз ўзингиздаги ҳар доим ёрдам берувчи ва сизни қўллаб турувчи ижодкорлик ва кашфиётчилик қобилият-

ларингизни қандай ривожлантиришингиз мумкин? Бунинг учун:

- Олдингиздаги ҳар бир мавзу ва масалага қизиқинг.

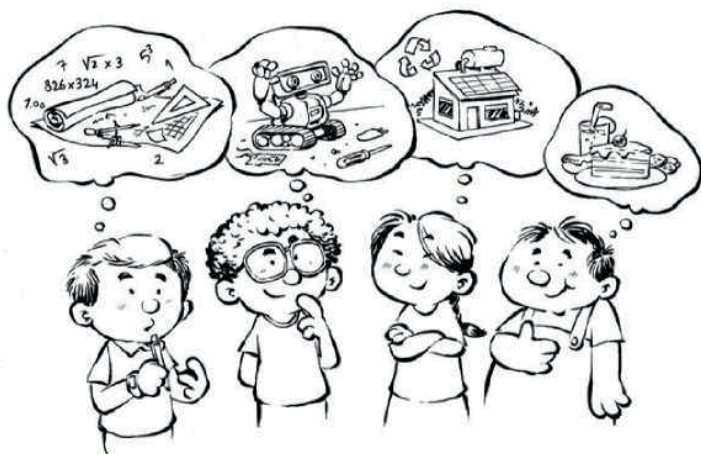
- Ҳар бир мавзу ва масалани суриштиринг ва тўғри ёки нотўғри эканини текширинг.

- Турли тажрибалар ўтказишга ҳаракат қилинг. Масалан, ошхона ҳам сиз учун ажойиб лаборатория.

- Тасаввур ва фантазияларга вақт ажратинг. Ажойиб фантазияларингизни сўз билан ифода-лашга ҳаракат қилинг.

Зеҳнингизни ривожлантиринг. Янгиликларга, янги фикрларга чанқоқ бўлинг. Янги фикрлар ва янги ишлар кашф қилиб, ундан фойдаланишга интилинг. Худди шу хусусиятга эга дўстлар билан бирга бўлишингиз сизга жуда фойдали. Турлича қараш ва фикрларга эга инсонлар бир жойга йиғилганида ажойиб кашфиётлар ва фикрлар ижод қилинади. Ҳар куни сиз фойдаланаётган нарсалар қачонлардир кимнингдир кашфиёти ва фикри бўлган. Кеча инсонлар эшитганида кулган, калака қилган ёки ғалати тўйилган ихтироларнинг бугунги ҳаётимизда фаол ўрни бор.

Ижодкорликнинг чегараси йўқ. Ижодкорлик ва кашфиётчилик бир умр ёруғлик таратувчи, сизга турли ҳолат ва муаммоларда оддий ва ажойиб ечимлар кўрсатувчи яширин қобилиятингиздир.

*Ҳаётда энг завқли иш бошқаларнинг
«эпполмайсан» деган ишларини амалга
оширишдир.*

Уолтер Бейжэт

МАТОНАТ

*Варрак шамол йўналиши билан эмас,
шамолга қарши тура олгани
учун юқорига кўтарилади.*

Уинстон Черчилл

Ҳаётнинг энг қийин фурсатларида инсонга куч бағишлайдиган нарса бу матонатдир. Матонат руҳият билан боғлиқ. Агар руҳиятингиз кучли бўлса ҳеч нарсадан қўрқманг! Аксинча, руҳиятингиз нозик, заиф бўлса, дунёга машҳур Англиядаги Оксфорд университетини битирсангиз ҳам, Билл Гейтснинг шахсан ўзи сизга семинар ўтиб берса ҳам, талабалик вақтида «Facebook» дастурини тузиб, шу орқали бугун 60 миллиард доллардан кўпроқ бойлиги бўлган Марк Цукерберг сизга муваффақият ҳақида барча сирларини айтса ҳам – бефойда! Биринчи қийинчиликдаёқ ҳаммасидан воз кечиб, ҳаётда олдингизга қўйган мақсадларингизга ҳеч қачон эришолмайсиз. Чунки, матонатсиз инсон биринчи қийинчиликдаёқ тўхтайтиди. Интилиш, уриниш, чора топиш ўрнига, ўтиришни танлай-

ди. Ташқаридан сизни ҳар қанча қўллаб-қувватлашса ҳам, асл иродали руҳият инсоннинг ичида шаклланади, пишади. Умримиз давомида ҳар биримизнинг албатта синовли, қийин кунларимиз бўлади. Ўша кунларни енгиб ўтишда сизга энг кўп ёрдамчи бўладиган нарса – бу сизнинг кучли, иродали руҳиятингиз ва матонатингиздир.

Кўпинча, инсонлар амалга ошираётган ишларида кичик тўсиққа дуч келганида, ҳаммасидан воз кечишга мойил бўлади. Аслида, қилиниши керак бўлган асосий иш – шаштидан қайтмай жасорат билан давом эттиришдир. Муваффақиятли инсонларнинг бошқалардан ажралиб турадиган сифати айнан шу ерда. Улар мақсадларига бутун диққатларини қаратиб, шижоат билан ҳаракат қилишади. Йўлидан чиқадиган ҳар қандай тўсиқ уларнинг янада кўпроқ интилишларига сабаб бўлади. Масалан, янги туғилган тойчоқ оёққа ту-

Турли муаммолар сабаб умидсизликка тушсам, харсангтош устасини кузатар эдим. Уста қўлидаги асбоб билан тошни юз марта урса ҳам тош ўша ҳолатда турар, ҳатто бирор ери дарз кетмас эди. Бир юз биринчи марта зарба берганида тош иккига бўлиниб кетарди. Шунда тушунардимки, тошни парчалаган охириги зарба эмас, ундан аввалги юз зарбадир.

Жейкоб Русс

ришга ҳаракат қилади. Кучсиз оёқлари туфайли йиқилади ва яна туради. Бу ҳолат бир неча бор давом этади. Шундан сўнг, тойчоқ аста-секин юра бошлайди. Кейин чопқир тулпорга айланади. Хўш, агар тойчоқ ўша илк кунларидан таслим бўлиб, мақсадидан воз кечса нима бўларди? Бир умр юролмайдиган бўлиб қоларди. Демак, бу ҳаётда муҳими йиқилмаслик эмас, қоқилиб йиқилганидан кейин яна қайта тура олишдир.

Нафақага чиққан Сандерс аёли билан ҳамма пулига йўл бўйида ошхона очиб фаолиятларини бошлашибди. Уларнинг ўзига хос таом рецепти бор эди. Бироз вақт ўтгач, ўша ҳудудда янги катта йўл қурилибди. Ҳайдовчилар ўша йўлдан фойдалана бошлагани учун, ошхонага ҳеч ким кирмай қўйибди. Шундан сўнг Сандерс аёлига: «Қўлимизда шу овқат рецептидан бошқа ҳеч нарса қолмади. Мен ошхонама-ошхона айланиб чиқай. Балки кимгадир бу рецепт ёқса, ҳар сотган таомидан қисман пул олишга келишардим», дебди.

Сандерс ошхоналарни бирма-бир айланар ва ҳар бир кирган ошхонани дафтарчага ёзиб борарди. У мингта ошхонага кирган бўлса-да, ижобий натижадан дарак йўқ эди.

Сандерс яна давом этади. Бир минг ўн тўққизинчидаги ошхонада таомининг таъми-

ни татиб кўришни сўрайди. Сандерс тайёрлаб берган таом ошхона эгасига ёқади ва улар биргаликда иш бошлайдилар.

Сандерс бу – KFC логотипида кўрган ингиз – кўзойнак таққан чўққисоқол кишидир.

Ўзингизни Сандерс ўрнида тасаввур қилиб кўринг. Балки унинг ўрнида сиз бўлганингизда, нари борса юзинчи ошхонага борганингизда қўл силтаб, ишингиздан воз кечишингиз мумкин эди. Аммо қариянинг қатъият билан курашиши ва интилиши дунёга машҳур минглаб ресторанларнинг ташкил топишига сабаб бўлди.

Электр лампасини кашф қилган Томас Эдисондан сўрашибди:

– Сиз то лампочкани кашф қилгунингизча 700 та тажрибангиз муваффақиятсиз ўтган экан, шундайми?

Эдисон уларга:

– Улар муваффақиятсизлик эмас эди. Аксинча, улар муваффақият йўлидаги муҳим қадамлар бўлди, – дебди.

Кундалик ҳаётда ҳамма инсонлар муаммоларга дуч келади. Инқирозга учрайди, яқинларидан ажралади ёки бошқа салбий воқеаларни бошидан ўтказди. Аслида энг муҳими, бундай

ҳолатларда чарчамай, мақсаддан воз кечмай, тик туриб, тўхтатмасдан давом этишдир. Омадсизлик бу – муваффақият учун ташланган биринчи, балки энг муҳим қадамдир. Шу сабабли, салбий натижалар сизни қўрқитмаслиги керак. Аксинча, бу сизнинг кучингизга қувват қўшиши ва ҳар бир қадамингизни ёритиб туриши керак. Энг яхши таълим ҳаётдаги хатоларингиздан ижобий сабоқ олишдир. Қилинган хатолар ва муваффақиятсизликлар сизни улғайтиради ва тажрибангиз ортишига ҳисса қўшади. Шунинг учун хато қилиб, омадсизликка учрашдан қўрқ-

Хулоса қилишга шошилманг. Шунда бошқалардан фарқингиз бўлади. Ҳаётнинг кичик қийинчилигига қараб, катта ҳаёт ҳақида хулоса чиқаришдан эҳтиёт бўлинг. Хулоса ақлнинг тўхташ босқичидир. Хулоса – қилганингиздан сўнг, ақлингиз фикрлашни тўхтатади, шу сабабли ривожланиш ҳам тўхтайди. Аслида эса, умр йўлидаги сафар ҳеч қачон тугамайди. Бир эшик ёпилса, бошқаси албатта очилади.

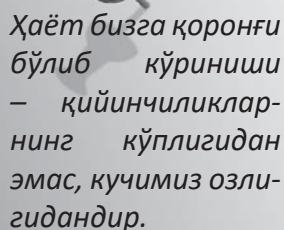
Лао Цзи

манг. Унутманг, сиз қаршингиздаги тўсиқлардан кейин, албатта, ютуқларга эришасиз ва у сизга осонликча эришилган муваффақиятдан кўра анча қадрлироқ бўлади.

Ҳар бир инсоннинг ҳаётида мусибатли ва оғир синовли кунлар бўлади. Бу худди югуриш марафонидаги йигирма олтинчи километрга ўхшайди. Узоқ масофага, 42 километр бўйича югуришда қатнашувчиларнинг кўпчилиги, йигирма олтинчи километрга келганида чарчаб, маррага интилишдан воз кечади. Агар сиз ўша нуқтани енгиб ўта олсангиз маррага бемалол борасиз. Югуриш мусобақасида иштирокчиларнинг кўпи ўша йигирма олтинчи километрда давом эттиришдан воз кечади. Маррага ким етган бўлса ҳаммаси оғир, қийин, азобли нуқтани енгиб ўтганлар бўлади.

Қадимда боболаримиз узоқ масофани пиёда қандай босиб ўтишганини биласизми? Йўлда жуда чарчашганида, бир оғир тошни қўллари билан елкасида тутиб олиб, шу ҳолатда юришда давом этишар экан. Бир қанча масофа юришгач, тошни ерга ташлаб, йўлда давом этишган, бу билан гўё йўлнинг қолган қисми осон кечган.

Футбол бўйича беш карра жаҳон чемпиони бўлган Бразилияда спортчиларнинг тайёргарлик машғулотлари қаерда ўтишини биласизми? Қумли майдонларда! Нафақат югуриш,

Ҳаёт бизга қоронғи бўлиб кўриниши – қийинчиликларнинг кўплигидан эмас, кучимиз озлигидандир.

Пьер Корнел

балки юриш ҳам бир қадар қийин бўлган қумли майдонларда югуриб, тўп тепишга ўрганган футболчилар, чимли майдонларда қушдек енгил ҳаракат қилишади.

Қийинчиликлар ҳаётингиздаги муҳим ва қадрли босқичдир. Муаммо ва ташвишлардан хулоса қилишни эпласангиз, қийинчиликлар сиз учун доно муаллим кабидир. Қийинчиликдан хулоса чиқаролмасангиз, у сиз учун доим сизни дўппослайдиган, лекин сиз ҳеч нарса ўрганмайдиган ўқитувчига айланади. Ачинарлиси, сиз ҳар сафар ўша дарсга киришни хоҳламайсиз.

Билимдон бир дурадгор бўлган экан. Унга доим ҳамма нарсадан шикоят қилиб юрадиган йигит шогирд тушибди. Шогирд ҳар қадамда, ҳатто арзимас майда муаммолардан ҳам нолийверар экан. Ҳаёт у учун гўё бахтсизлик, ташвиш ва муаммолардан иборат эди.

Бир кун дурадгор шогирдини бозорга туз сотиб олиш учун юборибди. Одатдагидек, шогирд бу ишни минғирлаб-тўнғиллаб бажарибди.

Дурадгор туздан бир ҳовуч олиб бир пиёла сувга солиб аралаштирибди. Кейин шогирдига қараб:

– Энди бу сувни ичинг, – дебди.

Шогирд ҳайрон қолибди. Қандай қилиб бир пиёла туз солинган сувни ичсин? Аммо устозига бўлган ҳурмати учун пиёладаги сувдан бир ҳўплаб қўйибди.

– Ҳўш, мазаси қандай экан? – сўрабди дурадгор.

– Жуда шўр, – дея жавоб берибди шогирд.

Дурадгор жилмайганча шогирдини булоқ бўйига олиб борибди. Бир ҳовуч тузни булоққа ташлаб, шогирдига ундан сув ичишини буюрибди. Шогирд булоқ сувидан чанқоғини қондирганича ичибди.

– Бу сувнинг мазаси қандай? – деб сўрабди дурадгор.

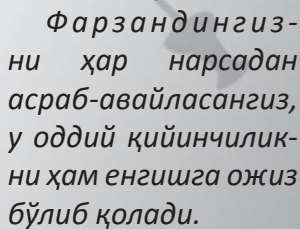
– Жуда ёқимли, – дебди шогирд.

– Тузнинг мазаси келдими? – дебди дурадгор.

– Йўқ, умуман туз таъмини ҳис қилмадим, – дебди шогирд.

Шунда дурадгор шогирдига ҳеч қачон унутмайдиган сабоқни берибди:

– Ҳаётимиздаги муаммолар тузга ўхшайди. Оз ҳам, кўп ҳам эмас. Ташвишлар миқдори ҳар доим бир хил. Фақат уни қабул қила олишни билиш лозим. Муаммо ва қайғулар қаршисида кўнглингни кенг қил. Пиёла бўлишдан воз кеч ва булоқ бўлишга ҳаракат қил. Ана шунда муаммоларинг орқасидан келадиган чиройли натижаларни кўрасан.

Фарзандингиз-ни ҳар нарсадан асраб-авайласангиз, у оддий қийинчилик-ни ҳам енгишга ожиз бўлиб қолади.

Франк Ҳерберт

Фарзандни қийинчиликлардан қўрқмас, матонатли ва чидамли қилиб тарбиялаш оналарнинг муҳим вазифаларидан биридир. Нима деб ўйлайсиз, бугунги кунда катта ҳаёт давомида турли синовлардан ўтиш учун фарзандларда иродали руҳият шакллантириляптими?

Биз – болажон халқмиз. Бу билан фахрланамиз. Аслида эса фарзандларимизда иродали ва чидамли руҳият шаклланиши йўлида айнан шу сифатимиз тўсқинлик қилади. Болам деб, кичикликдан фарзандларимизни қошиқ билан ўзимиз овқатлантириб, олийгоҳда ўқишидан то ишга киргунича ёрдам бериб, уй-жойидан то уйланишигача таъминлаб берамиз.

Ўйлаб кўринг, балки ривожланган давлатларда фарзандлардаги ўз-ўзини эплаш кўникмаси сабабли улар барча соҳада янада юқорилаб бо-раётгандир?

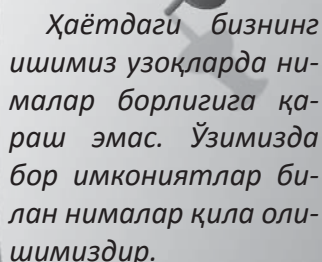
Атрофга қарасангиз, болалигидан қийинчилик билан улғайган инсонлар бугун ҳаётда юқори мавқеда эканлигини кўрасиз. Бошқаларга нисбатан эришган ютуқлари кўпроқ уларнинг.

Қадим замонда, бир мамлакат подшоҳи бор экан. Подшоҳ ўғил кўрибди. Ўғлини жуда яхши кўрар экан. Бир куни олимларни йиғиб: «Ўғлим, ҳеч қачон ўзини бахтсиз ҳис қилмаслиги учун бирор нарса ўйлаб топинг!» деб фармон берибди. Олимлар кўп ўйлаб, ниҳоят, сеҳрли тугмача ихтиро қилишибди. Подшоҳга бориб: «Севимли подшоҳимиз, ўғлингизнинг қорнига бу тугмачани жойлаштирамиз. Ҳар сафар шаҳзодамиз зерикканида, ўзини бахтсиз ҳис қилса тугмачани соат йўналиши бўйича бурайди. Шунда вақт олдинга ўтиб қолади ва шаҳзода ҳеч қачон бахтсиз бўлмайди», дейишибди.

Подшоҳ бундан жуда хурсанд бўлибди ва барча олимларни мукофотлабди.

Унинг сеvimли ўғли, шаҳзода, қачон зерикса, ўзини бахтсиз ҳис қилса, қорнидаги тугмачани соат йўналиши бўйича айлантирар ва бахтсизлик нималигини билмасдан яшашда давом этарди.

Халқ қанчадир муддатдан кейин подшоҳнинг ёнида соч-соқоли оппоқ қарияни кўришибди. Атрофдаги одамлар подшоҳдан иззат кўраётган қария кимлигига қизиқишибди. Сўраб-суриштиришганида бир одам дебди: «Бу нуроний қария ҳар зерикканида вақтни олдинга сурувчи шаҳзодамиздир».

Ҳаётдаги бизнинг ишимиз узоқларда нималар борлигига қараш эмас. Ўзимизда бор имкониятлар билан нималар қила оlishимиздир.

Томас Карлейл

Ўзингизга ва фарзандингизга яхшилик қилинг. Моддий ҳолатингиз ҳар қанча яхши бўлмасин, фарзандларингиз бирор нарсага эришиш учун меҳнат ва машаққат босқичидан ўтиши кераклигини ўргатинг. «Мен қийналдим, фарзандим қийналмасин», деб уларни авайласангиз, ҳар қанча билим ва тарбия берган бўлсангиз ҳам, катта ҳаёт йўлида ожиз қилиб қўясиз. Ожиз вужудга ҳар қандай касаллик осон юқади.

Бир машҳур миллионер ўз ўғлига хат ёзар экан, шундай дебди: «Ўғлим, бокснинг яхши томошабини бўлгандан кўра, ёмон боксчи бўлиб рингга туш. Калтак есанг ҳам майли. Муҳими кураш!»

Ҳаётни кўпинча четдан туриб томоша қиламиз. Умр эса ўтиб бормоқда. Сиз одатланиб қолганингиз бир-бирига ўхшаш кунлар сизга ҳар қанча шинам туйилса ҳам ичкарига, ҳақиқий ҳаётга қадам ташланг. Шундагина турли фурсатлар ва имкониятлар олдингиздан чиқади. Ичингиздаги жасоратни уйғотинг. Агар виждонли ва инсофли бўлсангиз, энг камида виждонсизлар-

чалик жасур бўлишингиз керак. Ёлғончилар ва муттаҳамлар жасурлик билан яшайдилар. Сиз тўғри инсон бўлиб, нимадан қўрқасиз?

Қўрқув, шубҳа ва хавотирлар атрофингизни ўраган деворлардир. Бу ҳаётда катта ютуқлар ва муваффақиятларга эришишни истасангиз, бу девордан ташқарига, ичида ўзингизни қулай ҳис қилган ҳаётингиздан умрнинг гавжум кўчасига қаранг, шундагина тажрибангиз ортади. Муваффақиятлар томон дадил қадам ташлашга шай турганингизда йўлингизни қуйидаги хаёллар чалғитмасин:

- Бу ишим ўхшамайди.
- Буни қилишга пул йўқ.
- Буни олдин ҳеч ким амалга оширмаган.
- Бунга тайёр эмасман.
- Қанақа бўларкин...

Муваффақият сизнинг олдингизга келмайди. Сиз унинг олдига интилиб, курашиб борасиз. Бу йўл давомида ҳар хил қийинчиликларга учрайсиз. Дуч келинган ҳар қандай қийинчилик сизни ҳаётга янада яқинлаштиради. Минг марта қилинган насиҳатдан битта мусибат афзал, деган гап бежиз эмас.

Машҳур рус ёзувчиси Фёдор Достоевский 28

ёшида Чор Империясига қарши бир йиғилиш ўтказгани учун қўлга тушади. У ўлим жазосига ҳукм қилинади. Тунда уни қамоқ ҳужрасидан олиб чиқиб, кўзлари боғлиқ ҳолда ўлим ҳукми бажариладиган жойга олиб келишади.

«Ўқ от» деган буйруқ берилишига бир нафас қолганида асл ҳукми эълон қилишади:

«Тўрт йиллик қамоқ жазоси».

Орадан йиллар ўтиб Стрефан Цвейг дўсти Достоевский ҳақида шундай ёзади:

«Тўрт йилдан сўнг қамоқдан чиққанида, соғлиғи анча ёмонлашганди. Лекин яшашга бўлган завқи жуда катта эди».

Кўзингизни юминг ва Достоевский бошидан ўтказган ўша оғир дақиқаларни тасаввур қилиб кўринг. Балки, ўзингиз учун муаммога айлан-тирган, катталаштирган оддий, майда-чўйда ва арзимас ташвишларингизни унутарсиз.

Хитойликлар бамбук дарахтининг уруғини экишади. Уни беш йил давомида ўғит ва сув билан парваришлашади. Нақд беш йил шу ишни қилишади. Бу вақтгача ҳатто кичик новда бўлмаган бамбук олтинчи йилда секин уна бошлайди. Сўнг бир неча ҳафтада йигирма етти метрга етади.

Сиз ҳам вақти келганда, албатта ғалаба, ютуқ ва натижага эришасиз. Бунга ҳамиша ишонинг ва доим қатъият билан интилинг. Унутманг,

муваффақиятга ўзингиз хоҳлаган пайтингизда эмас, синов ва қийинчиликлардан ўтиб, унга муносиб бўлганингизда эришилади. Асосийси, сиз унга етишишингизга ишонинг.

Қадимда бир бадавлат савдогар бўлиб, унинг катта тижорати ва кўплаб хизматчилари бўлган экан. Кунларнинг бирида савдогарнинг тижорат юклари ортилган карвонга йўлда қароқчилар ҳужум қилиб, карвонини талабди, молларини олиб, карвонбошини ўлдиришибди.

Савдогар қийин вазиятда қолибди. Қора кунлар келганини ҳис қилиб, узоқларга бош олиб кетибди. Қанчадир йўл юргач, олдидан бир боғ чиқибди. Боғнинг эгаси билан танишиб, бошидан ўтган воқеаларни айтиб берибди. Шунда боғ эгаси: «Боғимнинг мана шу қисми сенга. Ўзинг парваришла. Ҳосили ҳам сенга. Йилига бир тонна мева беради», дебди. Савдогар миннатдорчилик билдириб, дарахтларни парваришлай бошлабди. Ҳосил вақти келибди. Бутун боғдаги дарахтлар мева берибди. Лекин айнан савдогарга ажратилган дарахтларда бирорта мева йўқ экан.

Савдогар парваришлаб, ўғит ва сувини канда қилмай боққа яхшилаб қарай бошлабди. Иккинчи йили яна ҳамма дарахтлар мева берса ҳам, унга ажратилган дарахтларда битта

ҳам мева йўқ эди.

Савдогар меҳнат қилишда давом этиб, учинчи йили ҳам боғни парваришлай бошлабди. Шу йили боғнинг унга ажратилган қисми уч тонна мева берибди.

Савдогар боққа, дарахтдаги меваларга қараб, хурсанд бўлиб, боғ эгасига миннатдорчилик билдирибди ва хайрлашибди. Боғ эгаси ажабланиб: «Уч йил меҳнат қилдинг. Меваларни териб олмайсанми?», деб сўраганида, савдогар унга: «Раҳмат, мен керакли тажрибани ўргандим. Энди нима иш қилсам ҳам бароридан келишига ишонаман», дебди.

Умр йўлида ҳатто жарликка йиқилганингизда ҳам, бир кун албатта у чуқурдан чиқишнинг йўли топилади. Туннинг зулматли қисми, тонг отиб қуёш чиқишидан даракдир. Муҳими, матонат билан курашиб, албатта, бунга ишонингиз керак.

Ҳаётда кучли ва кучсиз инсонларнинг фарқи шундайдир:

Кучли	Кучсиз
Уддалай олишига ишонган киши	Уддалай олмаслигига ишонган киши
Янги ғоялар ўйлаб топади	Баҳоналар ўйлаб топади
Ечимларни санайди	Муаммоларни санайди
Қандай амалга оширишни ўйлайди	Нега бажара олмаслигини ўйлайди
Тўсиқларни имконият деб қарайди	Имкониятларни тўсиқ деб қарайди
Вазиятларни шакллантиради	Вазиятлар шаклланишини кутади
Пиёланинг тўлган қисмини кўради	Пиёланинг тўлмаган қисмини кўради

«Ҳаётда ташқи омилларнинг таъсири йўқми?», дейишингиз мумкин. Албатта, ҳаётингизда ташқи таъсирларнинг ҳам ўрни бор. Ҳаракатларингиз, интилишларингизни орттириб, ўз қобилият ва иқтидорингизни тўғри тақсимлаб фойдалансангиз, ҳар соҳада ташқи таъсирларга эҳтиёжингиз камая бошлайди. Сизнинг интилишингиз ва ғайратингиз камайгани сари, ҳаракатсиз, режасиз бўлганингиз сари ташқи таъсирларга эҳтиёжингиз кўпая бошлайди.

Ички омиллар	Ташқи омиллар
Шахсиятингиз	Имтиёзлар
Ижобий фикрларингиз	Омад
Ихтирочилигингиз	Таниш-билиш
Матонатингиз	Тасодифлар

- Сизга кимдир, ҳаётингни тўлиқ ўзинг белгилайсан, ташқи таъсирларнинг ҳеч қандай ҳиссаси йўқ, деса ишонманг.

- Яна кимдир сизга, ҳаётда ҳамма нарса фақат тақдирга, тасодифга, омадга боғлиқ, деса унга ҳам ишонманг.

- Сиз ўзингизни денгиз ўртасидаги бир қайиқ деб тасаввур қилинг. Ҳеч қимирламай, ҳаракат қилмай тураверсангиз, шамол ва тўлқинлар, яъни ташқи таъсирлар, ҳаётингизни хоҳлаган кўйга солиб, сизни дуч келган томонга судраб кетади. Агарда сиз манзилни тўғри белгилаб, эшакларни эшиб, қатъият билан ҳаракат қилсангиз албатта соҳилга етасиз.

Бир қайиқчи эшакларининг бирига «ишонч» ва иккинчисига «меҳнат» деб ёзиб қўйган экан. Кўрганлар ундан бу ёзувнинг маъносини сўраганида, шундай изоҳларкан:

– Дарёдан нариги соҳилга ўтишим учун ҳар икки эшакларга эҳтиёжим бор. Меҳнатсиз ишонч билан ёки ишончсиз меҳнат билан ман-

зилга етиб бўлмайди. Агар биттасидан фойдалансам бир жойда айланиб туравераман...

Инсонларни икки гуруҳга ажратиш мумкин:

- Ҳаёти турли изланишлардан иборат бўлганлар;
- Ҳаёти турли баҳоналардан иборат бўлганлар.

Инсонларга қаранг. Улар орасида, мени ҳеч ким қўлламайди, пулим, танишим йўқ, деб юрганлар борми?

Энг осон иш ҳар нарсага баҳона топишдир. Баҳона атрофдагиларни айблаш кўринишида ҳам бўлиши мумкин.

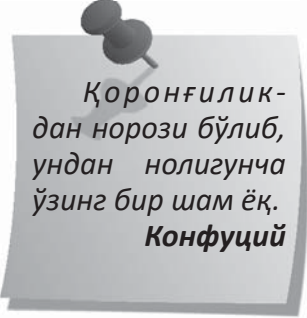
Ўз куч-ғайрати билан ҳаракат қилиб, интилишлари билан натижаларга эришганлар озми?

Баҳона – бу кучсизларнинг иши!

Сиз эса ожиз эмассиз! Буни белгиловчи нарса сизнинг интилишларингиздир.

Мен учун ота-онам ҳеч нарса қилмади, қариндошларим мени қўллаб-қувватламади, деган гапларни кўп эшитгансиз. Ота-она ва яқинлар сизга ёрдам беришга мажбур эмас. Сиз ўз ҳаётингизни ўзингиз шаклантириб, ўзингиз эришингиз керак.

Ён атрофимизда қоронғилиқдан нолиб, ундан

Қоронғилиқдан норози бўлиб, ундан нолигунча ўзинг бир шам ёқ.

Конфуций

норози бўлиб юрувчи одамлар кўп. Менимча, бугунги кунда, сиз фақат шам ёқиб ёритишингиз камлик қилади. Бошқаларга ҳам шам ёқишни ўргатишингиз керак. Пастдан юқорига чиқаётганда қийинчиликка учрайсиз, бу табиий. Мақсад ва муваффақиятнинг баланд чўққисига эришганингизда ортда қолган қийинчиликларнинг лаззатини ҳис қиласиз. Барча истаган нарсангизга тезда эришмаганингизга, армонларингиз борлигига шукр қилинг. Ҳар истагингиз амалга ошаверганида нима бўларди?

Илк автомобиллар ишлаб чиқаришни йўлга қўйган завод эгаси Генри Форднинг ўғли, «Фиат» заводлари эгаси Жианни Агнеллининг ўғли бадавлат оилада дунёга келган. Бу оилаларда фарзандлар учун ҳамма нарса муҳайё қилинганди. Барча имкон ва шароитга эга эдилар. Орзу қилган, хоҳлаган ҳамма нарсасига эриша олардилар. Шунга қарамай, иккаласи ҳам, биз тенги ёшга келганида, ўз жонига қасд қилишган.

Сизни ҳаётга, яшашга ундаб турувчи нарса бу орзуларингиз, ҳаракатингиз ва интилишингиз оқибатида эришилган натижалардир.

Ҳаётингизни қадрли қилувчи жиҳат эса яшашдан мақсадингиздир.

Оғир кунларда сизга йўл кўрсатиб, сизни қўлаб-қувватлаган, завқли умр берувчи нарса бу – келажак орзуларингиздир.

Ҳаётингиз билан боғлиқ қарорларингизни енгиллаштирган, сизга инсонийлик сифати берувчи нарса бу – сиз амал қилган қадриятларингиздир.

Барча ҳаракатларингизни натижага олиб боришни таъминлайдиган нарса бу белгилаган мақсадингиз ва хоҳишингиздир.

Булар орасидаги йўлда сизни бардам-бақувват юришингизга мадад берувчи тўртта хусусиятингиз бўлиши керак:

- шахсиятингиз;
- ижобий фикрларингиз;
- ижодкорлигингиз;
- матонатингиз.

*Яхши тилаклар билан,
ҳамиша омон бўлинг!*

ХОТИМА

Ватанимдан узоқда яшар эканман, мамлакатимизда бўлаётган ҳар бир янгиликларни кузатишга ҳаракат қиламан. Танишлардан, дўстлардан ўзгаришлар ҳақида сўраганимда, мамлакатимиз қурилишлар билан обод бўлаётганини айтишади. Бугунгача кўп давлатларда бўлдим. Мен учун бирор давлатнинг ривожланишини белгиловчи омил бу – кўприклар, баланд бинолар ёки юқори технологиядаги шаҳарлар эмас. Мен мамлакат ривожини болалар ўлимининг камлигига нисбатан белгилайман.

UNICEF халқаро болалар ташкилотининг расмий маълумоти бўйича, 2018 йили республикамизда беш ёшга тўлмаган болаларнинг ўлими 22 мингдан кўп қайд қилинибди. Шунча норасида болалар вафот этган! Япониянинг аҳолиси 126 миллиондан ортиқ. Улардаги бу рақам ҳар йили 2500 нафар экан. Япония аҳолиси бизнинг аҳолидан тўрт баробар кўп. Бошқа давлатга қарасак, масалан, Жанубий Корея. Ўтган йили 3 мингга яқин беш ёшгача бўлган болалар ўлими қайд қилинган. Биздаги рақам нега очарчиликда яшаётган Африка давлатларидаги каби юқори? Нега?

Раҳбарларнинг, бошқарувдаги инсонларнинг айби дейсизми?

Йўқ, ундай эмас! Вазиру ҳокимларнинг ҳаммаси Жанубий Кореяга ёки Японияга бориб у давлатни бошқарса ҳам, уларнинг ривожланишини тўхтатолмайди.

Минглаб болаларнинг ўлимига ҳаммамиз масъулмиз. Барчамиз айбдормиз. Маст ҳолатда улов бошқарган ҳайдовчи айбдор, пули йўқлиги учун беморларга қарамаган шифокор айбдор, солиқдан қочувчи савдогар айбдор, истеъмол маҳсулотларини яроқсиз қилиб ишлаб чиқараётган тадбиркор айбдор, чорвасини сунъий семиртирган фермер айбдор, порахўр ходимлар айбдор, ўқувчиларнинг билим олишига эмас, диққатини кийиниш ва интизомига қаратган ўқитувчилар айбдор! Яъни сизу биз, ҳаммамиз айбдормиз. Чунки ўз вазифамизни чин дилдан бажармаймиз.

Иккинчи жаҳон урушидан сўнг Жанубий Корея ва Япония вайрон бўлган эди. Раҳбарлар ўз халқига мурожаат қилиб, давлатнинг ривожланиши учун улардан ёрдам сўраган эди. Бирор киши қолмай, бутун халқ зеб-зийнатидан тортиб, ҳатто никоҳ узугигача топширган экан. Сиздан Ватанимиз ривожини учун маълум муддат ҳозир олаётган маошингизнинг ярмини ҳар ой давлатга ўтказиш сўралса нима қиласиз? Ўйлаб кўринг!

Спортчи бўлсангиз, пул мукофоти ва совғалар берилмаса ҳам Ватан шаънини кўтариш учун фидокорлик қила оласизми? Бир кун сизга кўчаларни супуриш топширилса, астойдил халқим учун, Ватан учун деб шу ишни бажара оласизми?

Бошқалар масъулиятли бўлганда, бошқалар инсофли бўлганда, бошқалар ҳалол бўлганда эмас, ҳар бир инсон, мен ва сиз, ўзимиз шахсан бу сифатларга эга бўлишга интилганимизда ва бўлганимизда ривожланамиз...

Ўзимизни, инсонларни, табиатни, Ватанимизни қадрлайлик!

17 сентябрь, 2019 йил.

Санжар ИКРАМОВ

1988 йил Тошкент шаҳрида туғилган.

Учтепа туманидаги 283-мактабни тугатгач, 2003 – 2006 йилларда Тошкент тумани Ижтимоий-иқтисодий коллежининг «Банк иши» йўналишида таҳсил олган.

2011 йилда Абдулла Қодирий номидаги ТДМИнинг «Кутубхона-ахборотлаштириш фаолиятини бошқариш» факультетини битирган.

2005 йилда ўтказилган «Келажак Овози» кўрик-танловининг «Ижтимоий лойиҳалар ва

Бизнес режа» йўналиши бўйича Республика ғолиблигини қўлга киритган.

2003 – 2006 йиллар давомида «Қизил Ярим Ой» жамияти фаол кўнгиллиси бўлган.

2005 – 2006 йилларда «Камолот» ЁИХ семинар-тренингларида тренер сифатида фаолият юритган.

Айни пайтда тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланади.

P.S.: Фикр ва мулоҳазалар учун:
sanjarkhoj@gmail.com

Оммабоп нашр

**САНЖАР ХЎЖА
ҚАДАМ**

Муҳаррир
Маъмура ҚУТЛИЕВА

Бадий муҳаррир
Хакан ДЕМИР

Рассом
Фарук АРСЛАН

Саҳифаловчи
Нигора УМАРҚУЛОВА

Техник муҳаррир
Ҳилола АЪЗАМОВА

«Ёш куч» нашриёти
Тошкент шаҳри, Содиқов-13
Лицензия рақами АИ № 001. 20.07.2018 да берилган.

Босишга 19.12.2019 да рухсат этилди.
Бичими 84x108 1/32.
Босма тобоғи 4,5. Шартли босма тобоғи 7,56.
Гарнитура «Calibri». Офсет қоғоз.
Адади 1000 нусха. Буюртма № 33
Баҳоси келишилган нарҳда.

«Yosh kuch press» МЧЖ да чоп этилди.
Тошкент, Шайхонтоҳур тумани, Ипакчи кўчаси, 258-уй.

Мурожаат учун телефонлар:

Нашр бўлими: (98) 360-11-50; (94) 647-32-33

ҚАЙДЛАР УЧУН

ҚАЙДЛАР УЧУН
